

Kalendář, historie, proměny a současné trendy tvorby.

Alžběta Landsbergerová

Bakalářská práce
2006

 Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací
Katedra reklamní fotografie a grafického designu
akademický rok: 2005/2006

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Alžběta LANDSBERGEROVÁ**

Studijní program: **B 8206 Výtvarná umění**

Studijní obor: **Multimedia a design**

Téma práce: **1. Teoretická část:
Kalendář, historie, proměny a současné trendy tvorby**

**2. Praktická část:
Autorské kalendáře**

Zásady pro vypracování:

1. Teoretická část

Rozsah práce: minimálně 25 stran + přílohy, odevzdat v elektronické podobě (dle předepsané celouniverzitní šablony.rtf) ve formátu PDF na 1 ks CD nosiči. Dále odevzdat 2 kusy výtisků elektronické podoby práce, 1 výtisk graficky zpracované bakalářské práce, která může mít volnější grafickou podobu.

Pokyny pro vypracování: prostudujte a analyzujte dostupné materiály vážící se k zadanému tématu. Formulujte své závěry a získané vědomosti.

2. Praktická část

Rozsah práce a pokyny pro vypracování: vytvořte koncepční návrhy grafického řešení kalendářů a případných dalších grafických prvků. Vytvořte finální maketu kalendářů v měřítku 1:1 a případně další doprovodné grafické materiály k zadanému tématu. Praktickou část práce odevzdejte vytištěnou a patřičně adjustovanou v jednom provedení, včetně 1 ks CD nosiče.

Rozsah práce: viz Zásady pro vypracování
Rozsah příloh: viz Zásady pro vypracování
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/umělecké dílo

Seznam odborné literatury:

Doporučené zdroje:
veškeré knihovnické fondy na území ČR, webové stránky vztahující se k tématu,
odborné časopisy a další literatura.

Vedoucí bakalářské práce: ak. soch. Rostislav Illík
Katedra reklamní fotografie a grafického designu
Datum zadání bakalářské práce: 6. února 2006
Termín odevzdání bakalářské práce: 19. května 2006

Ve Zlíně dne 6. února 2006

doc. Ing. Jaroslav Světlík, Ph.D.
děkan

ak. soch. Rostislav Illík
vedoucí katedry

ABSTRAKT

Název této bakalářské práce je Kalendář, historie, proměny a současné trendy tvorby. Téma je to velmi obsáhlé. V první části jsem se zaměřila na stručné shrnutí historického vývoje kalendáře. Ve druhé části se zabývám kalendářem z pohledu grafika. V této části se rozepisuji o druzích kalendářních vazeb a zdobení kalendářních vazeb. Poslední část jsem věnovala kalendářům, které mě z nějakého důvodu oslovily. Tato část je o slavných, či jinak atraktivních kalendářích, a také o výstavách a soutěžích kalendářů.

Klíčová slova: kalendář, diář, Pirelli, kalendárium, cisiojany, minucí, vazba, kalendářní vazba, historie kalendáře, spirálování, blokové kalendáře, stolní kalendáře, nástěnné kalendáře

ABSTRACT

The title of this theoretical bachelor work is The calendar, its history, its changes and contemporary tendencies of the production. The stuff is very voluminous. In the first part I aimed to the short summary of historical evolution of the calendar. In the second part of this work I wrote about the graphic designer's attitude to calendars. In this part I wrote also about kinds of calendary binding and its decorating. The last chapter of the theoretical work is dedicated to calendars, that made a huge impress to me. I wrote there about famous or in other way attractive calendars for me and about exhibitions and some awarded calendars.

Keywords: the calendar, the diary, Pirelli calendar, the calendar binding, the binding, the history of the calendar, the desk diary, the wall calendar

Chtěla bych velice poděkovat panu ak.soch. Rostislavu Illíkovi za odborné vedení mé práce, paní ing. Janě Burjankové za poskytnutí zajímavých informací a materiálů, Tonu Karpitovi za poskytnutí fotografií k praktické části mé práce, Evě Kučerové za poskytnutí přínosných informací a Evě Landsbergerové, mé matce, za korekturu textu.

OBSAH

OBSAH	7
ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	9
1 ODDÍL PRVNÍ – HISTORICKÉ SOUVISLOSTI	10
1.1 STRUČNÁ HISTORIE NAŠICH KALENDÁŘŮ	10
1.2 TYPY KALENDÁŘŮ V HISTORICKÝCH SOUVISLOSTECH.....	14
1.2.1 Lunární kalendář	14
1.2.2 Solární kalendář	15
1.2.3 Lunisolární kalendář.....	15
1.2.4 Kamenní předchůdci kalendáře.....	15
1.2.5 Starobabylónský kalendář	17
1.2.6 Židovský kalendář	17
1.2.7 Čínský a japonský kalendář	18
1.2.8 Starořecký kalendář.....	20
1.2.9 Starořímský kalendář	20
1.2.10 Starý arabský kalendář	20
1.2.11 Juliánský kalendář	20
1.2.12 Křesťanský kalendář	21
1.2.13 Gregoriánský kalendář	21
1.2.14 Republikánský kalendář	22
1.2.15 Světový kalendář.....	23
1.2.16 Keltský kalendář.....	24
2 ODDÍL DRUHÝ – KALENDÁŘE Z POHLEDU GRAFIKA	25
2.1 GRAFICKÁ ÚPRAVA KALENDÁŘŮ	25
2.1.1 Grafická úprava kapesních kalendářů a diářů	26
2.1.2 Grafická úprava stolních kalendářů	27
2.1.3 Grafická úprava nástěnných kalendářů	27
2.2 VAZBY A ZDOBENÍ KALENDÁŘŮ	27
2.2.1 Stolní a nástěnné kalendáře	27
2.2.2 Příprava podložek pro spirálování	29
2.2.3 Spirálování kalendářového bloku.....	29
2.2.4 Vazby kapesních kalendářů a diářů.....	31
2.2.5 Zhotovení desek na kapesní kalendáře a diáře.....	33
2.2.6 Zdobení kalendářových desek a desek pro diáře	35
3 ODDÍL TŘETÍ – SOUČASNOST	37
3.1 SLAVNÉ NEBO JINAK ZAJÍMAVÉ KALENDÁŘE SOUČASNOSTI	37
3.1.1 Snad nejslavnější kalendář vůbec – kalendář PIRELLI.....	37
3.1.2 Kalendáře společnosti ZAPA.....	41
3.1.3 Kalendář ABSOLUT.....	42
3.2 VÝSTAVY A SOUTĚŽE A JINÉ AKCE TÝKAJÍCÍ SE KALENDÁŘŮ	43
3.2.1 Výstava kalendářů - „Kalendáře pro Jindru Štreita“.....	43
3.2.2 Výstavy kalendářů ve Frýdku-Místku.....	46

3.2.3	ZLATÁ PECKA – kreativní soutěž	47
3.2.4	Nejlepší kalendář roku – Reklama, Polygraf 2006	48
3.2.5	Osobní setkání	49
3.2.6	Kuriozity ze světa kalendářů	51
II	PRAKTICKÁ ČÁST	53
4	AUTORSKÉ KALENDÁŘE	54
	ZÁVĚR.....	55
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	56
	SEZNAM OBRÁZKŮ	58

ÚVOD

Téma bakalářské práce „**Kalendář, historie, proměny a současné trendy tvorby**“, které jsem si zvolila není u nás příliš publikačně zmapovanou oblastí, především co se současné kalendářní tvorby týče. Většina publikací se věnuje historickému vývoji kalendářů, nevěnuje se však příliš grafické podobě kalendářů. Část informací jsem tedy čerpala z knih tuzemských a část z publikací zahraničních. Značně jsem čerpala i z odborných grafických, českých i zahraničních časopisů a v neposlední řadě jsem k získání materiálů používala i internetových stránek, přičemž jsem narazila na pár opravdu velice zajímavých. (Konkrétní webové adresy těchto stránek uvádím v části doporučené www stránky)

Z důvodu obsáhlosti mnou zvoleného tématu jsem se snažila zaznamenat a popsat nejdůležitější momenty z dob minulých i současných. Má práce je rozčleněna do třech oddílů, přičemž v prvním z nich se věnuji stručnému shrnutí historického vývoje kalendáře. Ve druhém oddíle se zabývám kalendářem z pohledu grafika, v této části se rozepisují také o druzích kalendářních vazeb a jejich zdobení. Závěrečnou část jsem věnovala současnosti. V této části se rozepisují o kalendářích, které na mne nějakým způsobem zapůsobily, kalendářích známých, či jinak atraktivních a v neposlední řadě výstavám a soutěžím kalendářů.

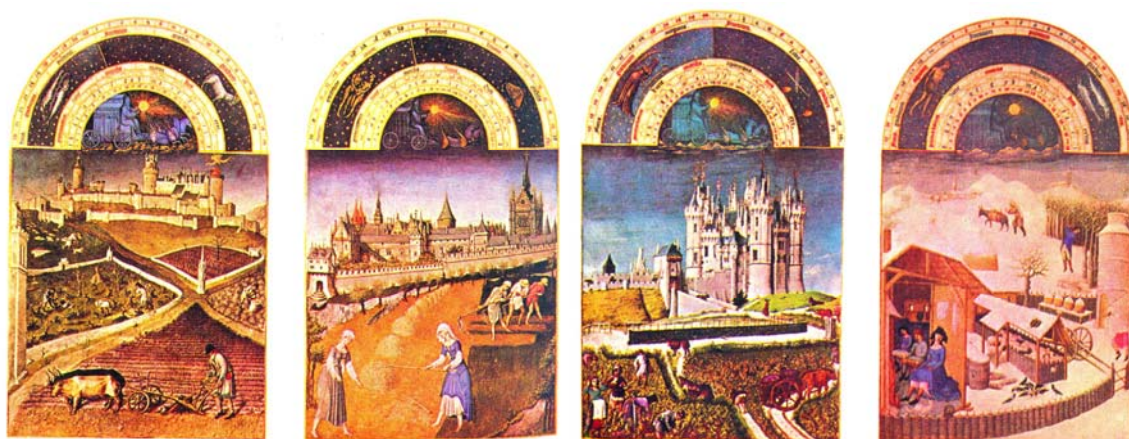
Náš dnešní kalendář je starý asi 400 let. Jeho historie však zasahuje do doby mnohem dávnější, a pátrání po prvních předchůdcích kalendáře nás dokonce zavádí až k samým počátkům civilizace. Lidé odjakživa hledali způsob, jak vymezit střídání dne i noci, běh Měsíce i změny ročních období. Velkým problémem kalendáře však je, že jeho základní jednotky jsou nesouměřitelné: synodický měsíc (doba, za kterou Měsíc vystřídá své fáze – přesně 29 dnů 12 hodin 44 minuty a 2,7 sekundy) ani tropický rok (doba, za kterou se vystřídají všechna roční období – 365 dnů 5 hodin 48 minut 45,7 sekundy) nejsou celistvými násobky základní jednotky – dne. Už celá tisíciletí lidé pozorují a zkoumají tyto cykly – a přesto dodnes nemáme úplně přesný kalendář.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ODDÍL PRVNÍ – HISTORICKÉ SOUVISLOSTI

1.1 Stručná historie našich kalendářů

Název kalendář má původ v latinském slově *Calendarium*, což byla původně kniha pohledávek římských bankéřů. *Kalendy* byl pak název prvních dnů v měsíci. Tyto dny byly obvyklými termíny pro placení dluhů a úroků. Starořímský kalendář, který obsahoval přehled časové posloupnosti dnů, slavností a svátků a který byl v roce 46 př. n. l. upraven císařem Juliem Caesarem, převzalo v podstatě křesťanství s tím, že do něj zařadilo své svátky. S úpravou, kterou v 16. století provedl papež Řehoř XIII. (přikázal vypustit 10 dnů, které se nashromáždily jako odchylka od astronomické skutečnosti) se ve většině zemí užívá dodnes. Řehořova úprava byla u nás zavedena v době panování císaře Rudolfa II.

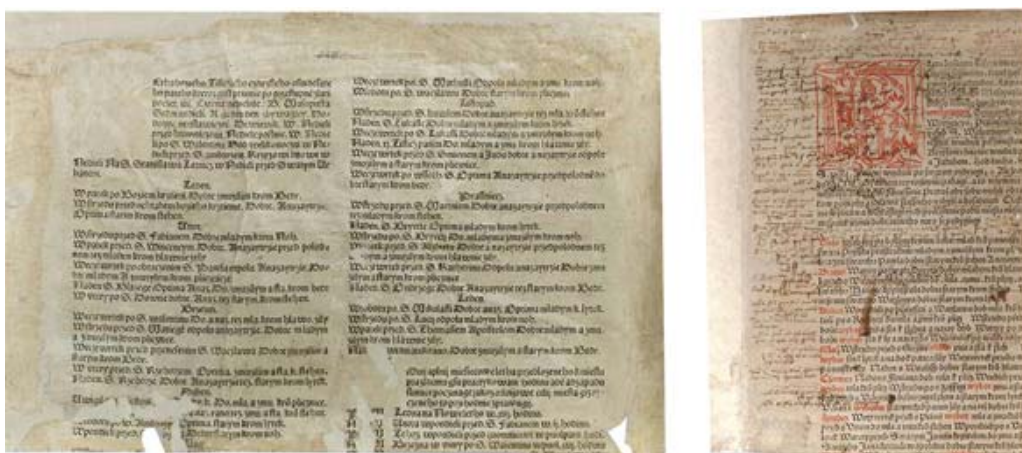

Obr. 1. Nejslavnější z kalendářů středověku

V kalendáři hrálo velkou roli uspořádání svátků, neboť podle nich se původně provádělo datování událostí. Praktickou pomůckou, jak si zapamatovat sled dnů a svátků v době před zavedením knihtisku, byly jednoduché veršičky. V těchto verších, které byly dosti primitivní a nedávaly velký smysl, znamenala každá slabika jeden den a některé slabiky byly počátečními slabikami určitého svátku. Verše, které byly nejprve latinské, se nazývaly *cisiojany*, podle prvních pěti slabik ledna (*CI-si-o ja-nus*). České veršičky se objevují ve 13. století. *Cisiojany* byly ručně opisovány a přidávány k modlitebním knihám. Časem se k *cisiojanům* začaly přiřazovat i základní astronomické údaje pro určitý den konkrétního roku a tyto spisky se osamostatňovaly. Začalo se jim říkat *planetáře* a brzy potom se obje-

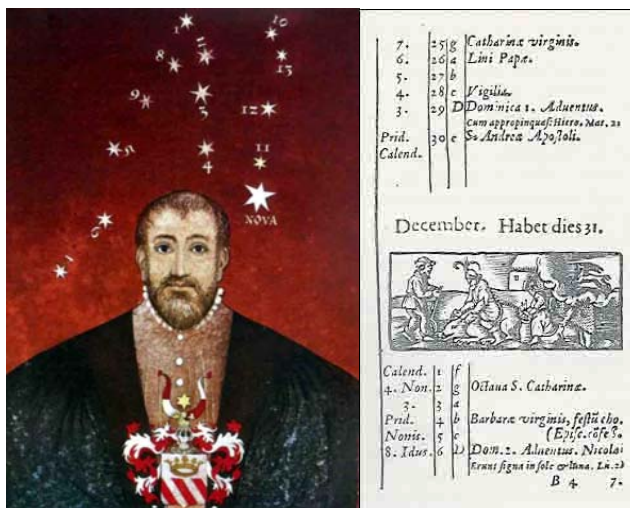
vuje i název kalendář. Cisiojany zůstávají součástí kalendářů i v dalších stoletích, kdy kalendáře jsou tištěné, i později, kdy dny jsou již číslovány tak, jak to známe dnes.

Velmi úzké spojení astronomie, astrologie, kalendářních údajů a léčitelství vedlo k tomu, že pro lékařské účely byly vydávány poučky o jednotlivých lékařských úkonech, vázaných na určitý čas. Tyto časové přehledy lékařských úkonů, vlastně jakési speciální lékařské kalendáře, nesly název Minucí. Byly vydávány mistry univerzity na příslušný rok a obsahovaly především vhodné termíny pro pouštění žilou a to pro různé typy lidských osobností. Minucí také patří k prvním tiskům, které se u nás po zavedení knihtisku začaly tisknout česky. Nejstarší jednolistová minucí česky tištěná byla vydána na rok 1485.

Obr. 2. Zleva minucí z roku 1485 Vavřince z Rokycan a minucí z roku 1497 tiskaře Korandýho.

V 16. Století se minuce a kalendáře vydávaly souběžně a počet jejich výtisků a variant rychle rostl. Čím dál více se v nich objevují praktické rady pro hospodáře a již roku 1565 připojil ke své minuci Tadeáš Hájek z Hájku přehled jarmarků v Čechách, kterýžto přehled se pak stal pravidelnou součástí všech vydávaných kalendářů a minucí. Minuce měly zpočátku mnohem bohatší obsah, ale koncem 16. století se rozdíl mezi minucemi a kalendáři stírají, i když název Minucí se v názvech některých kalendářů zachoval ještě v 19. století.

Obr. 3. Český učenec Tadeáš Hájek z Hájku a ukázka z jeho kalendáře. Tisk Jiří Melantrich z Aventina.

Zlatým věkem kalendáře se dá nazvat 19. století, kdy vycházelo nejen nepřeberné množství titulů, ale také kalendáře úzce specializované a velice rozsáhlé. Mezi kalendáře byly zahrnovány i některé praktické příručky, pokud obsahovaly kalendářní část, jako například Schematismy.

Vedle bible byl kalendář často jediným kulturním pramenem, se kterým se nejprostší venkovský i městský lid setkával. Povídky z kalendářů byly předčítány za dlouhých zimních večerů a sousedé si své kalendáře vzájemně půjčovali. Kalendář bylo možno dostat na každém jarmarku. Vydávání kalendářů bylo vždy pokládáno za vydatný zdroj příjmů a proto mezi vydavateli byla značná konkurence. Původnost mnoha kalendářů byla sporná, neboť vydavatelé vzájemně opisovali a bezostyšně překládali celé pasáže z kalendářů, které k nám byly dováženy zvláště z Polska a Německa. Na druhé straně byly vydávány tituly s velmi dobrou úrovní, které seznamovaly čtenáře s nejnovějšími poznatky vědy, s kulturním děním, přinášely články o dějinách, polemiky proti náboženskému tmářství, příspěvky o rozvoji hospodářství a podobně. V některých kalendářích si mohl čtenář přečíst povídky a črty našich předních spisovatelů a potěšit se ilustracemi známých malířů. Velmi oblíbenými byly velké Národní kalendáře, Slovanský kalendář, Pražské kalendáře a podobně.

Dnes se mnohdy divíme, kdo všechno v předminulém století vydával svůj kalendář. Byli to krámaři, státní úředníci, pošťáci, hasiči, průmyslníci, studenti, učitelé, lékaři, kováři, hos-

tinští. Vycházel kalendář spořitelní, rolnický, železničářský, paní a dívek a množství dalších.

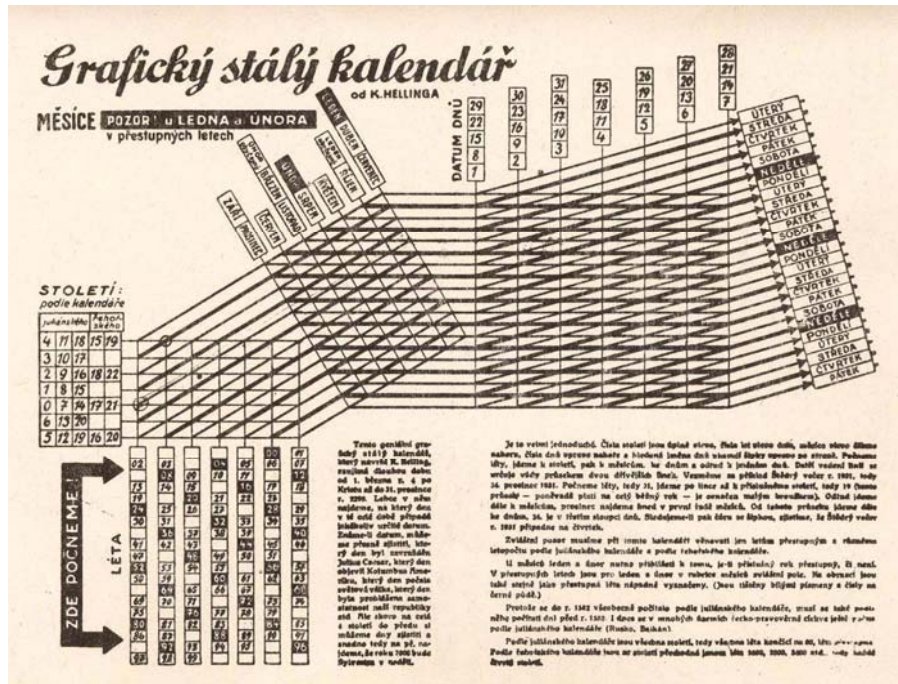
Dnešní kalendáře jsou ponejvíce praktickými pomůckami, nebo vhodnou dekorací a po skončení roku je většinou vyhodíme. Je proto vhodné podívat se trochu zpět, do dob kdy kalendáře měly mnohem větší význam. Vždyť kalendář za to ohlédnutí stojí. [1]

Obr. 4. Československé kalendáře z let 1925 a 1928.

Obr. 5. Československé kalendáře z let 1942 a 1946.

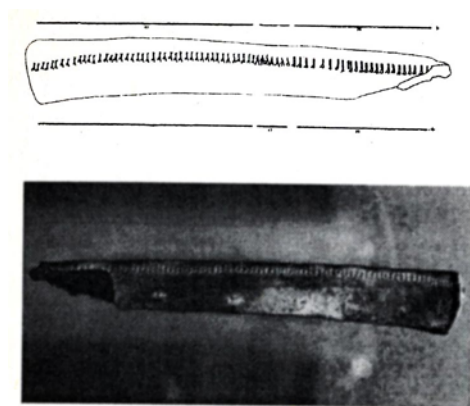

Obr. 6. Grafický stálý kalendář z počátku 20.století.

1.2 Typy kalendářů v historických souvislostech

1.2.1 Lunární kalendář

Původním typem u všech národů byl kalendář lunární. Vycházel z pozorování měsíčních fází, což bylo nejsnadnější. Rok tu má dvanáct měsíců nestejně délky, v průměru 354 dny a 8 hodin. [3]

Obr. 7. Vyřezávaná orlí kost. Lunární kalendář. Le Placard, 11 000 př. n. l.

1.2.2 Solární kalendář

Tam, kde vyspělejší zemědělství vyžadovalo přesnější měření vznikl kalendář solární (sluneční). Ten byl založen výlučně na zdánlivém ročním oběhu Slunce okolo Země. Tak tomu bylo zejména v Egyptě, kde bylo nutno dokonale využít pravidelných záplav Nilu, a v Číně, kde se osev musel přesně řídit podle příchodu monsunových dešťů. [3]

1.2.3 Lunisolární kalendář

Jde o kombinaci lunárního a solárního kalendáře, s větším důrazem na jednu nebo druhou složku. Byly nejčastější. Vzhledem k jejich nesouměřitelnosti bylo nutné občas vřadit třináctý měsíc, aby se kalendářní roční období příliš nelišila od skutečných.

Nejstarší známý kalendář vznikl v Egyptě, nejpozději ve 4. tisíciletí př. n. l. Jeho nejdůležitějším ukazatelem byla nejjasnější hvězda – Sirius, jejíž ranní východ ohlašoval počátek záplavy Nilu. Tento kalendář znal pouze tři roční doby: záplavu, zimu (dobu osevu) a žně. Rok měl 12 měsíců po 30 dnech ve 3 dekadách. Po dvanácti měsících se vkládalo 5 dnů doplňkových. Kalendářní rok předbíhal takto rok tropický za 4 roky o jeden den. [3]

1.2.4 Kamenní předchůdci kalendáře

Nacházíme je dodnes – na britských ostrovech, ve Francii a Skandinávii, ale i ve střední Evropě: v Polsku, v Čechách. Řady obrovských balvanů i monumentální stavby – kulaté, pravoúhlé.

Nejznámější z nich je Stonehenge, obrovitý komplex z kamenných bloků, který se zachoval v Anglii mezi Bristolem a Salisbury (Stone znamená v angličtině kámen, henge je anglosaský výraz pro okrouhlou svatyni z kamenných sloupů). Už v roce 1671 objevil náhodný pozorovatel, že v den letního slunovratu vychází slunce přímo nad podpatkovým kamenem (Heel Stone nebo také Friars Heels), jak se říká prvému z velkých balvanů na tři kilometry dlouhé přístupové cestě ke Stonehenge. To zavedlo příčinu k domněnce, že jde o keltskou svatyni slunečního kultu.

Obr. 8. Fotografie Stonehenge

Americký astronom Gerald Hawkins přišel roku 1963 s novou teorií – podle níž bylo Stonehenge obrovským kamenným kalendářem. Jeho stavitelé prý objevili cyklus pohybu Měsíce, který se opakuje každých padesát šest let (důkazem má být šestapadesát jamek na obvodu stavby), o němž neměli až do Hawkinsova zkoumání astronomové ani tušení. Aby svou teorii podpořil, shromáždil Hawkins i další údaje, dokumentující vynikající matematické schopnosti a astronomické znalosti starověkých architektů. Tak například největší starověký chrám světa, vystavěný asi v roce 1500 př. n. l. na Nilu bohu Amónovi, je obrácen tak, že v den rovnodennosti dopadnou první paprsky vycházejícího slunce na oltář ve sluneční síni. Délka strany Cheopsovy pyramidy u základů měří 365,25 jednotek, zvaných pyramidový loket. Právě tolik dní – 365 a čtvrt – má astronomický rok. Ve více než tuctu mayských sídlišť, vybudovaných kolem roku 500 př. n. l., jsou vyznačeny sluneční cykly a mayská hvězdárna v Chichén Itzá stejně jako Stonehenge jasně vyznačuje krajní body pohybu Měsíce. K pyramidě El Castillo v Chichén Itzá vede schodiště, jehož 365 stupňů opět odpovídá počtu dní v roce. Proslulá Výklenková pyramida v El Tajínu ve starém Mexiku má 365 nik, stěny zdobí třináct meandrů. Třináctka byla základním číslem totonackého kalendáře. Na rozlehlých pláních jižního Peru se táhnou kilometry dlouhé bílé pruhy, široké jako ulice a rovné jako podél pravítka. Jsou sestaveny ze světlých kamenů. Postavili je Inkové – k čemu sloužili, nedokázali vědci dlouho vyzkoumat. Tvrdilo se dokonce, že jsou to přistávací plochy pro návštěvníky z kosmu. Záhada pomohla vyřešit náhoda. Ráno 21. června 1947 zpozoroval jeden z členů expedice, která stavbu zkoumala, že první sluneční paprsek padl právě na ten bílý pruh, který, prodloužen k horizontu, ukazoval přímo k bodu východu slunce. Astronomové pak už bez námahy určili význam ostatních bílých linií –

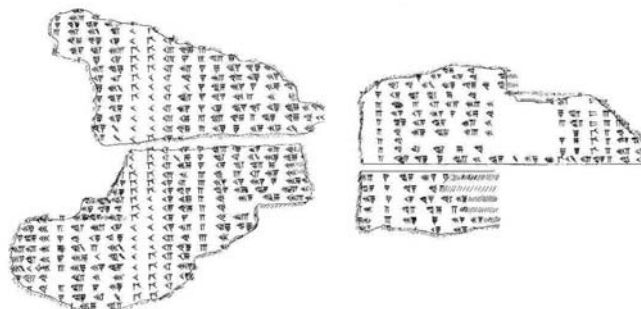
byly vlastně originálním astronomickým zařízením a zároveň kalendářem starých Inků, v němž slunce ukazovalo začátky ročních období. [2]

Obr. 9. Vlevo: výklenková pyramida v El Tajínu, na obrázku vpravo: pyramida El Castillo v Chichén Itzá.

1.2.5 Starobabylónský kalendář

Rok měl 12 lunárních měsíců. Pro zachování ročních údobí (a sledu polních prací) byl doplňován dalším měsícem v cyklu. Nejdříve 8, později 19 let. [3]

Obr. 10. Měsíční fáze zaznamenané klínovým písmem na zlomcích babylónských hliněných destiček.

1.2.6 Židovský kalendář

Byl převzat od Babyloňanů. Definitivně byl upraven až v 5. století n. l. Měl v průběhu 19-letého cyklu vždy po sedmi letech 13 lunárních měsíců. Kalendářní rok obyčejný čítal 353 až 355, rok prodloužený 383 až 385 dnů. Tohoto kalendáře se užívá dosud pro stanovení význačných židovských svátků a slavností. [3]

1.2.7 Čínský a japonský kalendář

Byl jediným kalendářem, který byl vypracován podle skutečných pohybů Slunce a Měsíce. Při šedesátiletém cyklu měl obyčejný rok 354 nebo 355 dnů, plný rok 383 nebo 384 dnů. Vznikl nejpozději ve 2. tisíciletí př. n. l.

Každý rok je zde označen kombinací jednoho z dvanácti prvků zvířetníku a jednoho z pěti základních přírodních elementů (země, voda, oheň, kov a dřevo). Krysa (Ne), Buvol (Uši), Tygr (Tora), Králík (U), Drak (Tacu), Had (Mi), Kůň (Uma), Ovce (Bicudži), Opice (Saru), Kohout, (Tori), Pes (Inu), Kanec (I). Zvířetníkové symboly sloužily také k označování hodin.

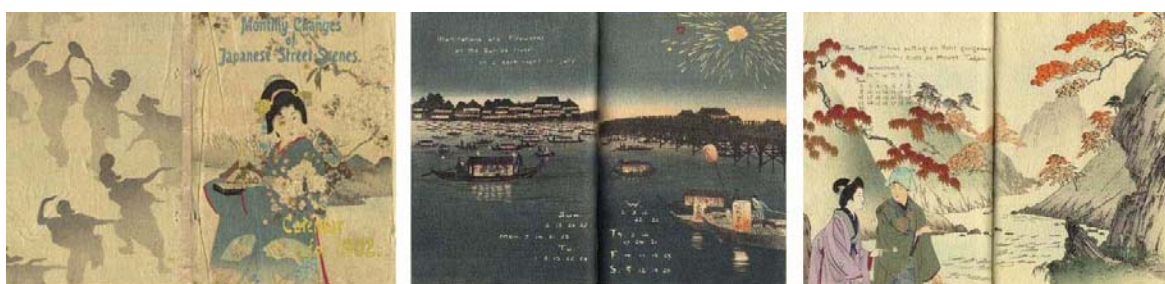

Obr. 11. Ukázky čínského zvěrokruhu

Astronomické znalosti, potřebné pro měření času a sestavování kalendáře, byly ve východních zemích již od starověku na vysoké úrovni. Nejdokonalejší kalendář měly zejména Indie a Čína. Právě od Číny přijalo Japonsko v roce 604 lunární kalendář, který pak byl až do začátku doby Meidži oficiálním občanským kalendářem.

Měsíce podle západního gregoriánského kalendáře se v moderní japonštině označují číslovkami, avšak měsíce starého lunárního kalendáře měly vedle takového označení i poetická jména, která - podobně jako české a některé jiné slovanské názvy měsíců - měla bezprostřední vztah k přírodním jevům charakteristickým pro příslušné období v roce. Původní smysl některých z těchto archaických slov je již zatemněn a má více výkladů; přidržíme-li

se však v češtině již zavedeného výkladu a překladu, pak první měsíc se nazýval „přátelský“ (mucuki), druhý byl „měsícem teplejšího šatu“ (kisaragi), třetí „měsícem rašící drobotiny“ (jajoi), čtvrtý „lilkových květů“ (uzuki), pátý „mladé rýže“ (sacuki), šestý „bezvodý“ (minazuki), sedmý „plný“ (fumizuki), osmý byl „dlouhý“ (nagacuki), devátý byl „měsícem listí“ (hazuki), desátý „měsícem bez bohů“ (kannazuki), jedenáctý „měsícem jinovatky“ (šimocuki) a dvanáctý „měsícem na konci“ (šiwasu).

Obr. 12. Ukázky z japonského kalendáře na rok 1902

Také japonský systém počítání věku byl odlišný od evropského a dosti nepřesný. Při svém narození byl člověk již starý jeden rok a o každém Novém roce si připočetl další rok věku. Tak mohla nastat paradoxní situace, že dítě narozené v posledním měsíci roku bylo po Novém roce již dvouleté. [4]

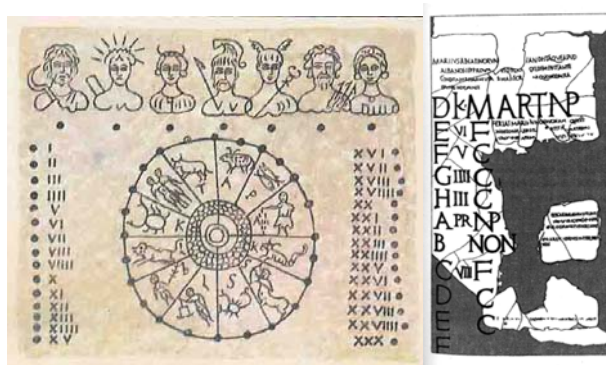

Obr. 13. Ukázky japonských kalendářů

1.2.8 Starořecký kalendář

V osmiletém cyklu měl 48 prázdných a 51 plných měsíců, což dávalo poměrně značnou odchylku 1,5 dne proti skutečnosti. [3]

1.2.9 Starořímský kalendář

Obr. 14. Vlevo: Římský kalendář, který zobrazuje počet dnů v měsíci, dny v týdnu a znaky zvěrokruhu. Vpravo: fragmenty z římského kalendáře.

1.2.10 Starý arabský kalendář

Byl převzat islámem, ve světě muslimském je dosud v platnosti. Je začátkem měsíce novoluní. Proto je jeho jediným pevným obdobím synodický měsíc, což znamená rok o 354 dnech, takže je nutný přestupný rok o 355 dnech. Přesnější rok solární vytvořil perský básník a astronom O. Chajjám (11. století), jehož kalendářní rok překračuje tropický rok o pouhých 19 vteřin.

V říších původních obyvatelů Ameriky nahrazovali kněží své nedokonalé matematické metody neobyčejně dlouhými pozorovacími řadami a dospěli tak k mnohem přesnějším výsledkům, než tehdejší kalendáře Evropy a Asie. [3]

1.2.11 Juliánský kalendář

Soudobé kalendáře se vyvinuly ze starověkého římského kalendáře. Římané měli nejprve lunární rok o 12 měsících, který začal v březnu. Potřebné zbývající dny vsouvali kněží, kteří v posledních dvou stoletích republiky uvedli kalendář do takového zmatku, že to vážně rušilo život římské společnosti. Julius Caesar (jenž byl zvolen také jako pontifex maximus – velekněz) uzákonil proto roku 46 př. n. l. za pomoci alexandrijského astronoma Sosigena pronikavou reformu kalendáře, která v evropských zemích platila po 16 století. Dél-

ka roku byla juliánským kalendářem stanovena na $356 \frac{1}{4}$ dne, takže vždy po třech letech o 365 dnech následoval rok přestupný o 366 dnech. Začátkem roku se stal 1. leden. Měsíce se již předtím dělily tradičně na tři období, počínající 1., 5. (7.) a 13. (15.) dnem. Zároveň byla provedena celková rektifikace, takže rok 46. př. n. l. měl 445 dnů. [3]

Obr. 15. Římská mince vydaná na počest autora první historické kalendářní reformy Gaia Julia Caesara.

1.2.12 Křesťanský kalendář

Křesťanský kalendář přijal kalendář juliánský. Přičemž se od 4. století našeho letopočtu týden dělil na sedm dní. Církevní rok byl upraven jako symbol Kristova života a památky „svatých“.[3]

1.2.13 Gregoriánský kalendář

Nepřesný výpočet délky roku v juliánském kalendáři působil však roční odchylku 11 minut 14 vteřin. Pokusy a opravy se daly od 13. století, ale reforma byla provedena až v 16. století, kdy odchylka vzrostla již na deset dnů. Proto papež Řehoř XIII. nařídil roku 1582 podle návrhu bratří Liliů tyto dny souhrnně vypustit (takže po čtvrtém říjnu uvedeného roku následoval hned 15. říjen) a juliánský kalendář doplnil ustanovením, že každý stý rok bude přestupným jen v tom případě, že bude dělitelný jen 400 (roky 1600, 2000, nikoli však r.1900). Odchylka tohoto opraveného, takzvaného gregoriánského kalendáře činí jen 26 vteřin, to je 1 den za 3300 let (tedy až v roce 4900). Gregoriánský kalendář zavedly katolické státy ihned, evangelické státy postupně. V roce 1752 byl gregoriánský kalendář přijat ve Velké Británii, v roce 1873 v Japonsku, v roce 1917 v Rusku, v roce 1949 v Číně. Pravoslavná církev v Rusku i jiných zemích reformu nepřijala a dodržuje juliánský kalen-

dář dodnes. Sovětská vláda dekretem z 25.ledna (7. února) 1918 zavedla kalendář shodný se západoevropským, přičemž den 1.února 1918 platil současně jako den 14. února. [3]

Obr. 16. Zavedení Řehořského kalendáře na obraze středověkého mistra.

Obr. 17. Papež Řehoř XIII., který roku 1582 uskutečnil druhou reformu kalendáře a vpravo Christopher Clavius (1537-1612), reformátor kalendáře, který obhajoval papežskou reformu před veřejností.

1.2.14 Republikánský kalendář

Za velké francouzské revoluce byl ve Francii zaveden republikánský kalendář, který platil od 22. září 1792 (den vyhlášení republiky) až do 31. prosince 1805, kdy jej Napoleon I. zrušil a obnovil církevní kalendář. Podle republikánského kalendáře začínal rok podzimní rovnodenností 22. září, měl 12 měsíců o 30 dnech, rozdělených na 3 dekády. Poslední den

dekády a 5 zbývajících dnů ze 365 byly věnovány lidovým slavnostem. Názvy měsíců byly odvozeny od přírodních jevů (například germinal - měsíc rašení, thermidor - měsíc parna, brumaire - měsíc mlh). Názvy dní v dekádě pak z jejich číselného pořadí (primidi, duodi, tridi, až decádi). Tento kalendář byl též roku 1871 kalendářem Pařížské komuny. [3]

Obr. 18. Kalendář na rok II, Muzeum Carnavalet, Paříž. Vpravo: ilustrace z republikánského kalendáře.

1.2.15 Světový kalendář

Gregoriánský kalendář je dnes pro svou poměrnou přesnost a snadnou pochopitelnost nejrozšířenějším kalendářem. Avšak nedostatky, které ještě vykazuje (měsíce a čtvrtletí různé délky, nesoulad mezi dny v týdnech, měsících a rocích), vedly ke snahám o zjednodušení, které vyvrcholili v návrhu předloženém OSN v roce 1953 (světový kalendář). Podle tohoto návrhu má být týž kalendář pro každý rok, všechna čtvrtletí mají být stejně dlouhá (91 dnů = 13 týdnů = 3 měsíce) a formou totožná. Každé čtvrtletí začíná nedělí. Druhý měsíc každého čtvrtletí začíná středou a třetí pátkem. Prvý měsíc každého čtvrtletí má 31 dnů (26 pracovních dnů a 5 nedělí), druhý a třetí po 30 dnech (26 pracovních dnů a 4 neděle). Na totéž datum v roce připadá týž den v týdnu. Kalendář je stabilizován tím, že každý rok končí zvláštním světovým svátkem (31.12.) a přechodný rok má ještě další světový svátek posledního června (31.6.) [3]

1.2.16 Keltský kalendář

Keltské kmeny používaly tzv. Místního obzorového kalendáře a kalendáře stromového kruhu. Keltský kalendář stromů je „duchovní koláž“, je to spojení znalostí o stromech a prastarého určování času s použitím vědomostí lidí s magickým významem.

Před dvěma až třemi tisíci lety, když Evropané ještě žili v těsném spojení s přírodou, vznikl kalendář stromů jako pokračování vývoje kamenných kruhů, které našli Keltové při svém příchodu do západní Evropy. Jako dobyvatelé možná převzali mnoho zvyků původních obyvatel. Zpočátku používaly jednotlivé roztroušeně žijící keltské kmeny časové dělení, které bylo regionálně odlišné, co se týče přiřazování k té či oné rostlině. Všem byl ale společný znak nejdříve k měsíčním, a pak teprve ke slunečním cyklům. [5]

Keltský rok se dělí na Sanhain, Imbole, Beltane a Lughnasad. Oproti našemu kalendáři začíná keltský rok 1.listopadem. (V období Sanhain).

2 ODDÍL DRUHÝ – KALENDÁŘE Z POHLEDU GRAFIKA

2.1 Grafická úprava kalendářů

Kalendář jako nepostradatelný předmět každodenního použití dožal za léta své existence ve výtvarně grafickém ztvárnění řadu změn. Až do Guttenbergova vynálezu knihtisku r. 1444 se používaly pouze ručně psané kalendáře. Estetické nároky na kalendář vlivem pokroku a stále novými možnostmi tisku rostly a z těchto aspektů se také měnily a vyvíjely.

Již v dávné minulosti bylo estetické zpracování kalendářů středem zájmu významných osobností. Dostupné prameny z historie uvádějí, že první tištěný kalendář na Slovensku vyšel z Telegdiho tiskárny v r. 1579 a po něm následovaly ročníky další. Tento kalendář je vyzdoben dřevorezy s motivy zemědělských prací. Titulní listy nemají zpočátku grafickou výzdobu. Jednolistový tisk nově zavedeného kalendáře z roku 1583 má 53 dobových dřevorytů k jednotlivým nedělím a svátkům. Tyto dřevoryty jsou pracemi známého Trnavského grafika Lukáše Peechiho, bakaláře Krakovské univerzity. Grafika v Trnavských kalendářích do konce 17. stol. potvrzuje, že slovenské knihtiskařství už v dávné minulosti usilovalo o kvalitní tisk s ilustracemi vhodně doplňujícími obsahovou náplň.

První český tištěný kalendář vydal v Plzni roku 1489 Mikuláš Štětina. Jiří Melantrich z Aventinu vytiskl kalendář, jehož autorem je Tadeáš Hájek z Hájku. Výtvarné zpracování kalendáře nemělo dominantu v obrazovém materiálu, ale soudobé dřevorezy pranostik tvořily ilustrační doprovod ke každému měsíci. Kalendárium bylo koncipováno na výšku, velice přehledně. Nadpisy jednotlivých měsíců byly tištěny červeně. Zmíněný kalendář je ve sbírkách Státní knihovny v Praze a na tehdejší dobu dokumentuje vysokou kulturu tisku a grafického provedení.

Se stále širší tematikou a zvyšujícími se náklady výtisků stává se kalendář vyhledávaným objektem výtvarného zpracování pro řadu umělců (například: Josef Mánes, Mikoláš Aleš, Max Švabinský, Cyril Bouda, Alfons Mucha, Karel Svolinský, Miroslav Hanák, Josef Liesler, Adolf Born. Z fotografů: Josef Ehm, Václav Jirů, Karel Neubert, Taras Kuščynský. Z grafiků: Josef Týfa, Bohuslav Blažej, Milan Kopřiva, slovenští autoři: Jan Hála, Ladislav Černický. Ze slovenských fotografů: Alexandr Jiroušek, Vlado Bárta, Karol Demut, Karol Belický. Ze slovenských grafiků: Milan Fabian, Altrichter, Spala...atd. Z cizinců slavný typograf Jan Tschichold, Hans Erni). Nelze postihnout výčet všech jmen výtvarných umělců, kteří se na tvorbě kalendářové tematiky podíleli. Z těchto příkladů

vyplývá, že výtvarná účast na kalendářové tvorbě není v oblasti periferního zájmu. Kalendář se tak stává nepostradatelnou drobností, jejíž prostřednictvím proniká kultura a poznání k nejširším lidovým vrstvám. Grafik má být hnací silou v oblasti vzhledu kalendáře, v hledání nových forem výtvarné části a grafické úpravy. V některých případech se má svou účastí podílet na libretu, na výběru obrazového materiálu s přihlédnutím k formátu kalendáře, výběru písma a určit způsob knihařského zpracování. Vše má probíhat po konzultaci s výrobou a ve snaze využít optimálních podmínek. Grafik má fundovaně uplatnit své záměry i tam, kde výroba nemá požadovaný materiál. [6]

Obr. 19. Litografie z kalendáře z roku 1916 a kalendář s ilustrací od Maxe Švabinského.

2.1.1 Grafická úprava kapesních kalendářů a diářů

Při pohledu na produkci kapesních kalendářů a diářů lze říci, že spotřebitel dostává do rukou široký sortiment výrobků ve standardním výtvarném a grafickém provedení. Úpravci v těchto případech většinou vycházejí z věcného a funkčního zaměření těchto tiskovin. V porovnání s výtisky stolních a nástěnných kalendářů působí tento celek nevýrazně. Nalézá se zde prostor pro uplatnění invence grafika, ať už jde o řešení první strany vazby, vnitřní části nebo celé koncepce. První strana vazby nemusí obsahovat pouze letopočet, je možné ji nakomponovat zajímavě a lapidárně při zdůraznění funkce nebo specializace kalendáře a diáře s ohledem na jeho formát. Vnitřní část může být vhodně doplněna logotypy

nebo symboly, věcnou, důsledně promyšlenou vizualizací. Zachování přehlednosti a operativnosti zde platí dvojnásob. U luxusních a poměrně dosti nákladných dárkových kompletů s diáři by spolupráce s výtvarníkem měla být výraznější. V grafickém návrhu vedle vhodně volené typografie nesmí chybět tvarová a barevná kompozice koženého pouzdra nebo desek. Kapesní kalendáře a diáře svým specificky praktickým zaměřením vyžadují zpracování výtvarníkem, který by měl dokonale znát jejich problematiku.

2.1.2 Grafická úprava stolních kalendářů

Tyto kalendáře se vyznačují bohatou tematikou, působí výtvarně vyrovnaně a mají většinou solidní grafickou úpravu. Vzhledem k řazení stránek po týdnech jsou zde značné možnosti uplatnění černobílého nebo barevného obrazového materiálu ve větším výběru.

2.1.3 Grafická úprava nástěnných kalendářů

Nejatraktivnější pro výtvarné zpracování jsou nástěnné kalendáře. Jejich formát, papír, technika tisku a tematická šíře dávají řadu možností výtvarného řešení. Nástěnný kalendář mimo svého věcného poslání plní ještě funkci dekorativní. Celý měsíc se díváme na stejný obrázek s kalendářem. Graficky vyřešená strana nás nesmí odpuzovat, musí působit příjemně. Měla by přežít sama sebe. Každý nástěnný kalendář musí mít svou architekturu, svou atmosféru. Obrazová předloha je pro grafika dominantou, se kterou musí pracovat velmi obezřetně. Kompozici textu a písma je potřeba provést v souladu s obrazovým materiálem. Je v rukou každého návrháře, aby ve spolupráci s autorem dodal tiskárně perfektní předlohu. [6]

2.2 Vazby a zdobené kalendářů

V této části bych Vám ráda přiblížila přípravu, typy a zhotovování kalendářních vazeb, ve druhé části Vám alespoň okrajově přiblížím zdobené kalendářových desek a desek pro diáře.

2.2.1 Stolní a nástěnné kalendáře

Stolní kalendář, zejména týdenní (někdy i dvoutýdenní) na tuhé podložce-stojánku. Bývá poznámkový (s vymezenou částí na poznámky v kalendáriu u příslušných dnů) a zpravidla s obrázky.

Sestává se z kalendářového bloku, podložky-stojánku a spojovacího článku, většinou spirály. Formáty jsou různé, vycházejí většinou z formátu papíru od 205x135 mm, někdy i atypických tvarů (čtvercové, podélné), postavené na šířku nebo na výšku.

Kalendářový blok se tiskne v běžných arších (ale možnost je i na rotačce s výstupem složek), které se zpracovávají jako při knižních vazbách stejnými stroji. Snášejí se po několika kompletech a páskují po deseti kusech přes úzkou stranu, jako příprava pro ořezání.

Podložka kalendářového bloku-stojánek se zhotovuje dvojím způsobem:

- z **duplexového (slepovaného) kartonu** o hmotnosti cca 300 g/m² někdy světle zbarveného.

- **nebo ze strojní lepenky** (400 g/m²) potažené se založením tónovaným, raženým papírem a vylepené bílým papírem. Potahování je možné strojem na knižní desky a podle typu je možné i vylepení. Formát podložky vychází z formátu kalendářového bloku a způsobu zajištění postavení stojánku, které může být opět dvojitý:

- s **vysekávanou rozkládací rozpěrkou** uprostřed stojánku, v tom případě bude podložka z dvojnásobného formátu bloku (v polovině přeložená), zvětšená o 2x20 mm na spodní straně (pod blokem)

- s **rýhovanou širší základnou pro postavení** - v tom případě bude rovněž podložka z dvojnásobného formátu bloku, zvětšená podle velikosti stojánku (např. u A4 až o 100 mm – 2x20 mm podle zvětšení podložky na spodní straně a 60 mm na vytvoření rýhované skládací základny –3 rýhy po 30 mm od střední)

Obr. 20. Uprostřed typická kroužková vazba stolního kalendáře, po stranách pak originálním způsobem řešené stolní kalendáře s pomocí dřeva a plastu.

2.2.2 Příprava podložek pro spirálování

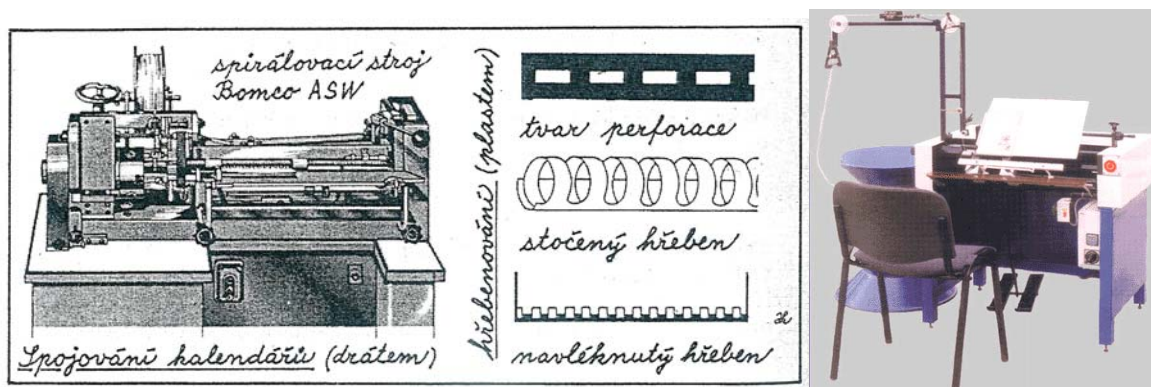
Podložka s rozpěrkou se po jejím proseknutí vysekávacím strojem s planžetou vysekávací formou přehne přesně v polovině (po předchozím rýhování jednou rýhou). Perforuje se na straně lomu podložky samostatně perforovacím strojem nebo výrobní linkou, např. Bielo-matic, společně s perforováním bloku. Podložka s rýhovanou základnou se po rýhování (3 rýhy) zlomí na polovinu v prostřední rýze. Rýhování se provede současně s řezáním přířezů kruhovými nůžkami. Pro spirálování se perforuje na otevřených částech podložky samostatně nebo v lince.

2.2.3 Spirálování kalendářového bloku

Oříznutý kalendářový blok na všech čtyřech stranách se u hlavy perforuje hřebenem s většími otvory a větším rozestupem, shodně s perforováním podložky a na přesně stejné postavení.

Navlékání spirál na komplet kalendáře a podložky (jejich spojení) je podle systému:

- **ručně** – obě části (komplet kalendáře i podložka) musí být předem perforovány a spirála stočená
- **poloautomaticky** – obě části musí být předem perforovány, spirála se stáčí a navléká na spirálovacím stroji (např. typu Bomco ASV)

Obr. 21. Spirálovací stroj Bomco ASV na obrázku a fotografie jiného spirálovacího stroje.

- **automaticky** - obě části kalendáře se vkládají do linky neperforované. Všechny operace (perforování, stáčení spirály, navlékání) jsou automatické

Hotové výrobky se balí většinou automaticky strojem do smrštivé folie hromadně.

Nástěnné kalendáře jsou listové (jednolistové i vícelistové - většinou po měsících) nebo blokové – na větší tuhé podložce s útržkovým týdenním kalendářem, někdy i denním. Listové nástěnné kalendáře bývají zvláště velkých rozměrů s dekorativním a propagačním námětem a poměrně malým kalendářem. Rozsah je do 14 listů. Knihařská úprava snesených kompletů může být:

- **sešitím drátem shora s plátěným lemováním** po předchozím knihařském perforování listů s malými, hustými otvory pro odtrhování.
- **plechovým nebo plastovým lemováním**, rovněž po předchozím perforování listů, někdy i bez něj (listy se odtrhují podle lemovacího plechu).
- **spirálováním** – podobně jako u stolních kalendářů, listy se perforují jen pro účel spirálování jako u stolních kalendářů.

Obr. 22. Typická ukázka nástěnného kalendáře s kroužkovou vazbou.

Všechny druhy těchto kalendářů se opatřují závěsnými prvky. Listové kalendáře mohou mít také pozadí, které je zpravidla stejného formátu, někdy na spodní straně větší pro vytištění firmy nebo reklamy. Pozadí bývá z tužšího duplexového, nebo podle náročnosti ze speciálního kartonu.

Technologie zpracování kalendáře je běžnými knihařskými stroji – řezačkami, snášecími stroji na listy (např. Küru), perforýrkami, nebo speciálními stroji, např. pro lemování a uzavírání bloku lemovacím plechem, nebo strojem (výrobní linkou) na perforování, sešívání a lemování (např. Ehlermann).

Spirálování je stejné jako u stolních kalendářů – ručně nebo strojem. V dnešní době jsou i jiné systémy spojování kalendářových listů, např. spirálou hřebenu z dvojitého (někdy i potaženého) drátu (systém Wice-comb). Navléká se automaticky na předem perforované komplety čtvercovými otvory. Jsou však i jiné systémy.

Nástěnné listové kalendáře se balí hromadně do papíru. Zvláště náročné kalendáře, které se dnes zhotovují různým podnikům nebo organizacím pro prezentaci, jsou vkládány do speciálních kartónových obalů.

Blokové kalendáře – trhací, sestávají z bloku listů na jeden den, ale většinou na týden a kalendářového pozadí. Pro blok formátu A6 bývá pozadí velké A4, pro blok A5 bývá až 350x210 mm. Pozadí může být z tlustšího duplexového kartonu nebo z potahované lepenky s nalepenou ilustrací. Pro upevnění bloku má vyseknutý otvor a díрку na zavěšení. Blok se zhotoví běžným knihařským způsobem a stroji s tiskových archů, nebo složek. Spojení listů je lepením, většinou ve dvojnásobné produkci. Ořezávají se po slepení třínožovou řezačkou. Sestavení kompletu si provádí uživatel.

2.2.4 Vazby kapesních kalendářů a diářů

Společným znakem kapesních kalendářů a diářů je kalendárium rozvržené po týdnech. Na stránce nebo dvojstránce. Jejich velikost je od nejmenších, tzv. „kolibříčích“ velikosti 56x50 mm, do 125x84 mm. Pro kolibříky se používá tenčí papír (50 g/m²), pro ostatní 70 g/m². Rozsah stránek se pohybuje do 128 stran.

Obr. 23. Ukázky kapesních kalendářů. Vlevo: jednoduché klasické, běžně prodejné diáře, uprostřed: exkluzivní diář firmy Comparex, vpravo: exkluzivní diář vyrobený ve studiu Qubus design (celý diář, vespod detail z diáře)

Pro malé rozměry se bloky kapesních kalendářů zpracovávají ve vícenásobné produkci – až tři najednou (skládání, vkládání, lepení předsádek, snášení, šití). U kapesních kalendářů se vkládají dvě složky do sebe na složky po 32 stranách, aby se snížil jejich počet pro šití. Šije se nit'ovkami s ručním nakládáním, protože u poloautomatických a automatických není možnost šít extrémně úzké formáty. Šije se na gáz s potřebným množstvím roliček (vícenásobně). U kapesních kalendářů se hřbety bločku lisují hned po sešití, před klížením. Lisuje se po několika blocích najednou. To je velmi nutné u malých formátů. Kříží se disperzním lepidlem nebo lepidlem RP 16 (dextrin, škrob, PVaC) hromadně, po zaschnutí se oddělují a dosušují v regálu v poloze hřbetem nahoru. Bločky se oblí jednoúčelovým strojem ještě před ořezáváním kvůli snazšímu zavěšování a lepšímu vzhledu kalendářů, které mají tím rovňý, hladký, neporušený ořez na všech stranách. Někdy se mírně zaoblují rohy. Ořízka je barvená, u luxusních kalendářů zlatá.

Diáře, které mají kalendárium po týdnech na dvojstránce, jsou v rozměrech kolem formátu A5, papír se používá od 70 g/m², rozsah bývá různý, podle uspořádání kalendária cca 420 stránek. Vyřazuje se do složek po 16 stranách. Diářový blok se až po snesení kompletu zpracovává stejným způsobem jako knižní blok. Spojování bloku diáře je možné:

- **šitím nitěmi na gáz nit'ovkou**

- **lepením po odfrézování hřbetních lomů složek a polemování hřbetu papírem** (náročnějšími stroji na lepenou vazbu)

- **slepením složek šitých tavnými nitěmi** včetně olemování hřbetu

- **hřbenováním, spirálováním nebo kroužkovou mechanikou**

Pro normálně zavěšované diáře (knižně) je nejvhodnější technologie lepení šitých složek tavnými nitěmi s olemovaným hřbetem.

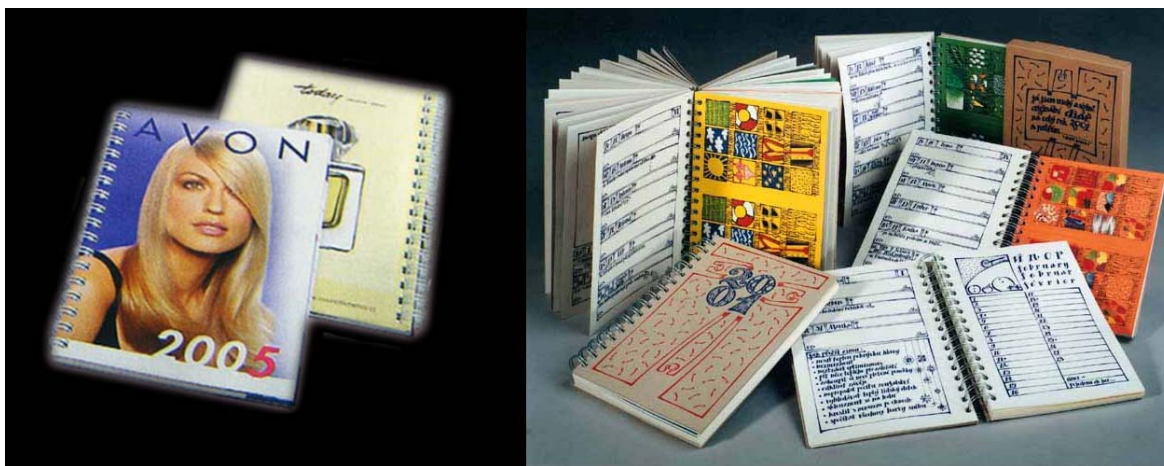
Obr. 24. Netradiční kalendář s použitím kroužkové vazby

Způsoby spojování bloků diářů hřebenováním, spirálováním a pro kroužkovou mechaniku vyžadují jinou technologii po snesení kompletu. Ořezávají se na všech čtyřech stranách po předchozím přepáskování po určitém počtu. Nejdříve se ořezává přední strana jednoonožovou řezačkou a následně ostatní strany třínožovou řezačkou. Takto oříznuté bloky se dále perforují nebo děrují podle příslušné techniky, kterou se spojují:

- **hřebenování** – bloky se u hřbetové strany perforují obdélníkovými otvory, do kterých se navléká předem stočený hřeben z tvrdého plastu na speciálním zařízení s ruční obsluhou (např. typu Bomco CM-1)

- **spirálování** – bloky u hřbetové strany se perforují většími kulatými otvory na běžném (upraveném) perforovacím stroji. Stáčení a navlékání spirál je prováděno jednoduchými stroji nebo automaty.

- **kroužková mechanika** – bloky se u hřbetové strany děrují čtyřmi otvory podle rozmístění kroužkového mechanismu. K děrování se používá speciální vrtáčky na papír s dutými vrtáky.

Obr. 25. Příklady diářů se spirálovou vazbou. Vlevo komerční kalendář pro společnost AVON cosmetic, vpravo autorské diáře Barbory Klimešové.

2.2.5 Zhotovení desek na kapesní kalendáře a diáře.

U kapesních kalendářů a diářů, s kterými je uživatel v neustálém styku, se vyžaduje příjemný hmatový (haptický) vjem, lehkost, měkkost (pružnost) a často i omyvatelnost. Těmto požadavkům nejlépe vyhovují v dnešní době plasty a u luxusnějších kůže.

Výroba desek z plastů. – Desky pro kapesní kalendáře a některé druhy diářů se neztužují. Ztužené druhy diářů jsou z dvojitého plastu (Plastiku) s vloženým kartonem nebo tenkou lepenkou, případně s přivařeným tvrzeným plastem. Desky pro kapesní kalendáře je možno zhotovovat (přířezávat materiál a svařovat) ve vícenásobné produkci. Desky pro spirálované nebo hřebenované diáře se zhotovují s kapsou na zadní straně pro zasunutí bloku diáře. K deskám diáře s kroužkovou vazbou se připevňuje kroužková mechanika.

Výroba desek na kalendáře a diáře z kůže je náročnější, s větším podílem ruční práce, podobná ručnímu zpracování, zvláště maloformátových kožených publikací v sériích. Sestává zejména z přípravy materiálu (krájení nebo vysekávání formátu z kůže, štípání kůže a kosení okrajů).

Kapesní kalendáře jsou často doplňovány tzv. Taškovou úpravou nebo jsou její součástí. Jedná se například o peněženky (tzv. dolarky) – podélné, nebo i větších formátů na výšku (náprsní) a celou řadu jiných úprav a doplňků (např. Poutka na tužku apod.). Je to spíše kožená galanterie při výrobě desek.

Obr. 26. Ukázka využití kožené galanterie při výrobě dnešních plánovacích diářů. Kožený diář vpravo má vevnitř kroužkovou vazbu.

Používaná kůže je většinou hovězí box v různých barvách. Pro rychlejší přípravu, přesnější formát a co největší využitelnost kůže, která má nepravidelný tvar a časté vady v povrchu, je vhodnější vysekávání formátů vysekávacími noži v ramenových nebo mostových vysekávacích strojích. Vysekává se od největších formátů po nejmenší (různé vysekávací formy), aby se kůže využila beze zbytků.

Kůže je jako přírodní materiál nesterjná a větší tloušťky. Musí se tedy ztenčovat štípáním na stejnou tloušťku po celé ploše. Kůže se štípa štípacím strojem, vybaveným mikrometrem. Tloušťka se zjišťuje (měří) před štípáním i po něm. Stroje mají různou vstupní šířku.

Pro snadné a i úhledné zahýbání kůže při výrobě desek je potřeba přířezy po krajích ještě ztenčit (zkosit) do ztracena. Kosí se speciálními stroji s možností seřízení šířky i sklonu zkosení. Kosící nástroj stroje – diskový nůž, otáčející se velkou rychlostí, je stále automaticky přibrusován. Přířez se po celou operaci vede při kosení ručně.

Zhotovení kožených kalendářových desek pro diáře je odlišné od knižních. Kožené desky mají být měkké, ohebné. To je možné dosáhnout použitím měkčího kartonu, nepřilepeného ke kůži plnou plochou. Kartonové přířezy se přilepují jen 5-10 mm širokým proužkem lepidla v oblasti hřbetu s odsazením podle tloušťky bloku bez hřbetníku. Po odříznutí rohů kůže tenčícím nožem se namažou záložky lepidlem (škrobové s disperzním), založí kolem kartónových přířezů a upraví se růžky. Na většině desek zůstává kožený potah volný.

2.2.6 Zdobení kalendářových desek a desek pro diáře

Plastikové desky se zdobí (letopočet, příp. logo příslušné firmy – objednatel) při vysokofrekvenčním sváření desek nebo ražbou fólií v různých barvách před zavěšením bloku do desek.

Kožené desky se razí zlatou fólií před závěsem nebo na hotové – zavěšené kalendáře, kdy jde zejména o přítisk firemní značky (loga) podle objednávky zákazníka. Razí se malými stolními razíčovými lisami. Fólie musí být kvalitní, protože nekvalitní fólie působením čididel na kůži oxiduje.

Dokončení – zavěšování kapesních kalendářů a podlepování diářů do desek může být ve skupině pracovníků s rozdělenými pracovními funkcemi nebo strojem. Stroj na zavěšování kapesních kalendářů a maloformátových publikací dodává firma Kolbus – typ KE s možností zavěšování formátů od 65 x 65 x 4 mm do 200 x 130 x 28 mm. Při zavěšování se kalendáře i diáře podlepují v celých plochách předsádek.

Hřebenové, spirálové a kroužkové diáře se kompletují s deskami podle příslušných druhů. Zhotovují se rovněž samotné bloky, které se dodávají bez desek, určené k výměně pro nový rok.

V současné době se vyrábí řada nových typů diářů pro manažery, podnikatele, učitele a jiné profese, někdy s velmi složitými vnitřními systémy vybavení – telefonní seznamy apod. Diáře jsou často vybavovány abecedními nebo jinými vysekávanými rejstříky pro snadné vyhledání adresy nebo jiného potřebného data v kalendáři nebo diáři.

Vysekávání abecedních rejstříků (indexů) strojem – Abecední rejstřík (index) znamená v knihařství postupný výřez listů na předním okraji knižního bloku, opatřený abecedními znaky příslušných listů pro snadné vyhledávání adres, kapitol apod.

Abecední rejstříky se u jednotlivých (třeba zápisových) obchodních knih, telefonních seznamů apod., vyřezávají se nebo vystřihují ručně, případně jednoduchým nástrojem – nůžkami na indexové výřezy. Při hromadné výrobě – jak je to u kalendářů a diářů – se vysekávají abecední rejstříky stroji. Mohou být poloautomatické nebo automatické. Výrobce je zejména švýcarská firma Hunkeler (poloautomat typu RE-320 a automat RE-MAT-320). Vysekávací a dotiskovací stroj je určen pro zhotovení rejstříků u knižních bloků – kapesních kalendářů, diářů, telefonních seznamů apod. Výseky mohou být různého tvaru – pravoúhlé, půlkulaté (tzv. prstové) i jiných tvarů podle katalogu výrobce. Stroj má zabudováno jednobarevné nebo dvoubarevné potiskovací zařízení.

Automatický stroj RE-MAT-320 má možnost programování výseků mimo stroj na programové pásky, při tlusté vrstvě listů pro jednotlivé znaky je možné výsek programově opakovat, pozice pro výsek je „čtena“ elektronicky. Posun stolu je automatický, zalisování a uvolnění vysekávaného bloku je pneumatické, stůl se do výchozí polohy vrací automaticky a po ukončení vysekávacího programu se současně uvolní blok.

3 ODDÍL TŘETÍ – SOUČASNOST

V této části bych ráda poukázala na nejzajímavější kalendáře současnosti. Nejrozsáhlejší část věnuji světoznámému kalendáři Pirelli, protože si myslím, že si to pro svou dlouhou a velice zajímavou minulost opravdu zaslouží. Ve druhé části se věnuji také výstavám kalendářů, soutěžím a oceněným kalendářům.

3.1 Slavné nebo jinak zajímavé kalendáře současnosti

3.1.1 Snad nejslavnější kalendář vůbec – kalendář PIRELLI

Podobně jako milovníci vína čekají na první beaujolais, čekají každoročně také milovníci krásných žen každoročně na kalendář Pirelli.

Obr. 27. Fotografie z Pirelli kalendářů, 60.léta (zleva 1964, 1966 a 1968 a 1969)

Proslulý kalendář Pirelli pro rok 2006 měl světovou premiéru loni 17. listopadu. Pochopitelně kde jinde než v Paříži. V první prosincový den se dočkali na vlastní premiéře i Češi. V prostorách restaurace Střelecký ostrov odhalila fotografie svůdných krásky stylově herečka a moderátorka Chantal Poullain. Letos se kalendář Pirelli převlékl do převážně černobílé podoby, ne až tak vzdáleně připomínající styl Helmuta Newtona. Autory fotografií je renomovaná britsko-turecká dvojice Mert Alas a Marcus Piggott a hvězdou mezi modelkami je pro tentokrát latinskoamerická star, herečka a zpěvačka Jennifer Lopez. Na dvanácti plus jedné fotografii lze ale najít i další krásky v okouzlujících exteriérech Cap d'Antibes a francouzské Riviéry. Shrnutí a podtrženo: kalendář Pirelli prostě ani letos nezklamal.

Obr. 28. Fotografie z Pirelli kalendářů, 70.léta (zleva 1972, 1973, 1974)

Proč je Pirelli tak výjimečný? Je to značkou, je to jménem, je to exkluzivitou, je to projektem a je to jeho historií. To všechno totiž tvoří kalendář Pirelli. Jeho prehistorie vlastně začíná rokem 1872, kdy Giovanni Battista Pirelli v Miláně založil společnost Pirelli & C. Od svých začátků se firma specializovala na kaučuk a výrobky z něj. Od té doby se z Pirelli stal světový koncern, který se dodnes zaměřuje na výrobu pneumatik a také kabelů pro energetiku a telekomunikace. Skutečná historie kalendáře se však začala psát až roku 1963, kdy se společnost rozhodla vydat reklamní kalendář. O rok později se pak objevil kalendář plný krásných obnažených žen. Protože společnost netoužila po laciném vulgárním kalendáři, svěřila (a dodnes svěřuje) práci fotografům zvuchých jmen. Výsledek se tedy dost značně lišil od obrázků, které obvykle visí řidičům v garážích či automechanikům ve skříňkách. Zájem o kalendář Pirelli podnítl i fakt, že stejně jako dnes šlo o omezenou sérii. Jako propagační předmět jej dostávali jen ti nejvýznamnější zákazníci. Cena, za kterou se už brzy prodával jako sběratelská rarita, dosahovala statisíců korun. Ten, kdo dnes vlastní kompletní sadu kalendářů Pirelli, je podle aukční síně Christies majitelem sbírky za přinejmenším 100 tisíc dolarů. Od první chvíle vycházel kalendář jen v omezeném počtu čtyřiceti tisíc kusů. Zatímco kdysi zobrazoval obvykle ženy ve společnosti rychlých strojů, už dávno si tyto ambice nedělá, nebo alespoň ne nutně. Už je tomu pár desítek let, co postačí jen nenápadné logo Pirelli, aby bylo každému hned jasné, jaký skvost má před sebou. A především nesmí chybět sériové číslo, bez kterého dnes žádný kalendář Pirelli neseženete. Anebo půjde jen o jeho trapnou kopii. Letos je vydáno pro celý svět dokonce jen třicet tisíc výtisků! Kalendář Pirelli 2006 je třiatřicátým kouskem firmy. Kdo chodil do základní školy, lehce si spočítá, že to se startem roku 1964 příliš nesouhlasí. Takže jak to s ním je? Kalendář nespátřil světlo světa roku 1967, ani v období mezi lety 1975 a 1983, tedy v době ropné krize. Byl to ovšem slavný návrat, když se po mnohaleté odmlce opět objevil. Zkrátka získal znovu takové renomé, že se na jeho fotografiích od devadesátých let objevují

už jen topmodelky a skutečně světové celebrity zvučných jmen a krásných postav. Objevit se v Pirelli je pro ně totiž čest. A stejné pravidlo platí i pro fotografy. Jsou-li přizváni k tvorbě kalendáře, už jen tato nabídka se pro ně rovná čemusi na způsob filmového Oscara. A to je něco, co se rozhodně nikdy neodmítá. Zdaleka však nejde jen o kalendář. Z původního prostého nápadu k propagaci firmy se vyvinul velký charitativní počín.

Obr. 29. Fotografie z kalendáře Pirelli 80. A 90.léta (zleva: 1988, 1990, 1992, 1995, 1997, 1999)

Pirelli totiž téměř po celém světě pořádá dražby tohoto sběratelského skvostu a z výtěžků podporuje adresné světové i národní projekty, zejména v oblasti zdravotní péče o nemocné děti, výzkumu léčby nemocných AIDS a všech forem onkologických nemocí. Letos se po celosvětovém představení kalendáře v Paříži rozběhla série putovních mezinárodních prezentací a následných veřejných dražeb, které kromě České republiky zavítaly dokonce i do Číny. Tuzemská dražba se odehrála 6. prosince a kalendář Pirelli pro letošní rok se na ní podařilo vydražit za mimořádnou částku 265 tisíc korun. Peníze putovaly na projekt brněnského Masarykova onkologického ústavu. Měly by sloužit k dovybavení přístroje magnetické rezonance. Tím se zvýší účinnost přístroje a jeho rozlišovací schopnost při diagnostikování nemocí. Internetový server idnes.cz, na němž se česká dražba odehrála, se při tom postaral o malý skandál. Původní nejvyšší nabídka byla 137 tisíc a výherce – filmař a podnikatel Milan Šebo – byl oficiálně ohlášen. Aukce se účastnil už potřetí, přičemž loni se

mu podařilo získat svůj druhý kalendář Pirelli. Nebylo to však za částku 137 tisíc, s níž byla aukce uzavřena. Kvůli velkému zájmu o dražbu prý měla redakce technické problémy a rozhodla se aukci znovu otevřít. Pak se cena vyšplhala na dvojnásobek. "Je to neuvěřitelný přístup. Nejde mi o ty peníze, ale o to, jakým způsobem celá aukce probíhala! Jsem moc rád, že peníze onkologický ústav dostane, ale už jsem se s nimi domluvil, že celou částku sám pošlu přímo do Brna," prohlásil po aukci rozčilený, ale šťastný Milan Šebo.

Obr. 30. Fotografie z kalendáře Pirelli (zleva roky 2000, 2002, 2003)

Mert Alas a Marcus Piggott, autoři letošního kalendáře, jsou známí svými portréty sofistikovaných, mocných žen. "Rozdíl mezi námi a ostatními fotografy je v tom, že my věnujeme obrovskou pozornost vzhledu. Trávíme většinu času v maskárnách a kadeřnictvích a zaměřujeme se spíše na vzhled než na technické aspekty. Technická část ovlivňuje konečný výsledek asi jen z poloviny," tvrdí Mert Alas. Ani on, ani jeho kolega přitom fotografy nebyli odjakživa. Mert se kdysi věnoval klasické hudbě, Marcus grafickému designu. Potkali se před více než deseti lety v Anglii. To už Marcus pracoval jako asistent fotografa a Mert byl fotomodelem. Spolupráce je inspirovala k nápadu vytvořit společný tým. Když nabídli své první fotografie londýnskému módnímu časopisu *Dazed and Confused*, okamžitě fotili titulní stranu. V současnosti pracují například pro americkou a italskou verzi *Vogue*, některými z jejich nejvýznamnějších klientů jsou světové značky jako Louis Vuitton, Missoni, Giorgio Armani a výrobci parfémů Gucci nebo Givenchy. Mezi jejich zákazníky patří ale i celebrity – fotila u nich například Madonna, Jennifer Lopez, Björk, Charlotte Rampling či Kylie Minogue. Právě Jennifer Lopez kraluje letošnímu vydání kalendáře Pirelli. Nejen proto, že vyzdobila jeho titulní i lednovou a únorovou stranu, ale v kalendáři vystupuje poprvé. Jiné modelky z letošního Pirelli se už v minulosti na jeho stránkách objevily. Patří k nim třeba Kate Moss, Karen Elson, jež fotila jako mladičká pro Pirelli

před šesti lety, či pětadvacetiletá krásná Brazilka Gisele Caroline Nonnemarcher Bündchen, která svou krásou uhranula nejen Leonarda DiCapria. Dokonce potřetí si autoři pro kalendář Pirelli vybrali Rusku Natalii Vodianovou. [8, 9]

Obr. 31. Fotografie z kalendářů Pirelli (zleva roky 2004, 2005, 2006)

3.1.2 Kalendáře společnosti ZAPA

Dalším z kalendářů, které bych zde chtěla uvést, je kalendář společnosti ZAPA beton. Tato firma patří mezi přední výrobce betonu. Od roku 1991, kdy byla jako jedna z prvních soukromých společností na výrobu betonových směsí v České republice založena, se velmi progresivně rozvíjí. Z počátku působila pouze na území Prahy, od roku 1994 začala postupně rozšiřovat svou činnost i do ostatních regionů.

Tato firma mívá svůj vlastní firemní kalendář s velmi originálními autorskými fotografiemi. Podle mého názoru je tento kalendář, navíc když si uvědomíme, že jde o společnost vyrábějící beton, což na většinu z nás nepůsobí příliš zajímavě, velmi povedený a proto jsem vybrala pár fotek na ukázkou. Úžasné působící, velmi povedené barevné fotografie portrétů zajímavých lidí jsou vhodně doplněné jednoduchou barevnou plochou a velmi jednoduše až stroze navrhnutým kalendářem. Jako celek ovšem kalendář působí velmi příjemně a svěže. Myslím, že tento kalendář určitě za zmínku stojí. [10]

Obr. 32. Ukázka kalendáře společnosti ZAPA betonárka.

3.1.3 Kalendář ABSOLUT

Světově známá společnost Absolut vodka vydává každoročně svůj kalendář plný módních kreací v duchu Absolut. V roce 1998 Absolut vodka vydala kalendář s názvem Absolut travelling calendar. V roce 1993 vydala kalendář s názvem Absolut Metamorphosis. Na tomto kalendáři se podílelo několik nadějných umělců z celého světa a jejich výtvořiny nafotilo trio fotografů, skrývajících se pod přezdívkou Blinkk. Tento kalendář nebylo bohužel možné získat běžným způsobem. Je totiž dodáván jen VIP partnerům Absolut Vodky a i v České republice bylo jen několik málo kusů. [11]

Obr. 33. Stránky z kalendáře Absolut travelling z roku 1998.

Obr. 34. Fotografie z kalendáře Absolut Metamorphosis (zleva červenec - Richard Nicoll, Austrálie; listopad – Sophia Kokosalaki, Řecko; prosinec – Markus Lupfer, Německo.)

3.2 Výstavy a soutěže a jiné akce týkající se kalendářů

3.2.1 Výstava kalendářů - „Kalendáře pro Jindru Štreita“

Navštívila jsem velice zajímavou výstavu kalendářů. Jedná se o výstavu nesoucí název „Kalendáře pro Jindru Štreita“. Výstava se konala od 29. 3. do 29. 4. 2006 v Domě Umění GVUO v Ostravě.

Obr. 35. Pohled do výstavní místnosti na výstavu kalendáře pro Jindru Štreita, Dům Umění GVUO, Ostrava, 2006

Kalendář Jindřicha Štreita (z roku 2000) s decentním kalendářem byl skvostně navržen grafikem panem Oldřichem Maškem, kvalitně vytištěn na papír s gramáží 350 g/m² a předán zadavateli. A přijat těmi, kdo jsou naladěni na skvělé fotografie autora. Shodou okolností však z celého nákladu zůstalo zhruba 200 neprodaných kalendářů. Ty byly předány zpět autorovi. Jejich další osud byl již zcela v jeho rukou. Jindřich Štreit oslovil desítky vynikajících výtvarníků.

Obr. 36. Kalendáře upravené výtvarníky (zleva Zdeněk Beran, Milan Knížák, Milena Dopitová)

Adamec E. • Adamec J. • Armutidis • Balabán • Bartusz • Beran
 Blabolilová • Bláha • Blahovec • Bočkay • Bočkayová • Böhm
 Bornová • Cigler • Cisařovský • Coufalíková • Černý • Daněk
 Daňková • David • Davidková • Demartini • Díaz • Diviš • Dlouhý
 Dobeš • Dopitová • Dostál A. • Dostál L. • Fiala • Fila • Fischer
 Forman • Froulík • Fuka • Gabriel • Gebauer • Gola • Gronský • Grygar
 Halberštát • Hampl • Hanzlík • Havlík • Hayek • Hudeček • Chatrný
 Janík • Jankovič • Janošec • Janoušková • Jemelka • Jirků • Kafka
 Klimeš • Klimešová • Knap • Knápek • Knižák • Kocman • Koller
 Kokolia • Kolář • Kopecký • Kordoš • Kosková • Koval • Kovalová
 Kovanda • Kovář • Kowolowski • Krtička • Krupíková • Kubiček
 Kubový • Kučera • Kučerová • Kučová • Kudela • Kundera • Kuneš
 Kvičala • Lammel • Lamr • Lhotský • Lindovský • Lysáček • Malich
 Mareš • Mášilko • Matoušková • Meliš • Merta • Meško • Milkov
 Minářík • Monogramista T.D. • Motyčková • Mrázková • Mudroch
 Načeradský • Nádvořnicková • Nesázal • Nikl • Novák • Novotný
 Obstová • Ovčáček • Pacovská • Pauzer • Pavlicová • Pernický
 Petrbok • Pisařík • Požár • Puchnarová • Purkrábková • Rajchlová
 Restel • Rittstein L. • Róna • Rónai • Rónaiová • Sikora • Skála
 Skálová • Skrepl • Sopko • Soukup • Soukupová • Sozanský
 Spilková • Stacho • Stejskal • Sumec • Surůvka • Suška • Svobodová
 Sýkora • Sýkorová • Szanyiová • Šembera • Šimotová • Šindelová
 Šlapetová • Šnajdr • Šnajdr ml. • Šnajdrová • Švankmajer • Tesař
 Tichá • Toman • Václavěk • Valchářová • Valoch • Veselý P. • Vichr
 Vítiska • Vondruška • Vyleťalová • Zippe • Zlamal • Žampová

Obr. 37. Seznam autorů, kteří se zúčastnili výstavy „Kalendáře pro Jindru Štreita“. Jedná se o zadní stranu pozvánky k této výstavě.

Nabídl jim účast v tomto ojedinělém projektu, „Působte na jeden výtisk kalendáře svoji uměleckou řečí.“ A tak skoro dvě stovky výtvarníků kalendář podrobilo nejrůznějším výtvarným postupům. Mnozí jej po vzoru dětských omalovánek vybarvili, jiní jej stříhali a následně lepili, další použili fotografie jako základ dalších výtvarných technik. Například jeden z autorů, Dalibor Chatrný dostal geniální myšlenku, jednotlivé listy kalendáře rozřízl na polovinu. Samostatným listováním levé a pravé strany vzniklo několik desítek nových fotografií. A velké množství variací může žít novým životem. Součástí této výstavy byl křest knihy Jindřicha Štreita. [12]

Obr. 38. Kalendář pro Jindru Štreita (upravil Jan Švankmajer)

Obr. 39. Kalendáře upravené výtvarníky. (zleva Eduard Ovčáček, Stanislav Fuka, Věra Janoušková)

3.2.2 Výstavy kalendářů ve Frýdku-Místku

Při hledání materiálů jsem narazila pro mne na zajímavost, a to že se přímo v mém rodném městě (Frýdek-Místek) v 80. letech konaly několik let za sebou výstavy kalendářů, pořádané Klubem přátel výtvarného umění (KPVU). Na tento fakt mne upozornila má teta, Eva Kučerová-Landsbergrová (výtvarnice, zabývající se především tvorbou v oblasti uměleckého smaltu), která pro tyto výstavy vytvářela celou propagaci. V dobách konání těchto výstav, jsem byla příliš malá na to, abych je navštívila, vyprosila jsem si tedy alespoň propagační materiály. Na ukázkou zde zobrazuji pozvánku vydanou k příležitosti konání k jedné z prvních výstav.

Obr. 40. Pozvánka k výstavě kalendářů ve Frýdku-Místku pro rok 1980

3.2.3 ZLATÁ PECKA – kreativní soutěž

Zlatá pecka je nonprofitní prestižní kreativní soutěž, pořádaná Asociací českých reklamních agentur a marketingové komunikace od roku 1995. Soutěž soustřeďuje, hodnotí a oceňuje nejlepší tvůrčí práce v oblasti reklamy a marketingové komunikace. Zlatá Pecka je příležitostí k výměně profesních zkušeností, tvůrčích názorů a setkání všech profesí, které se významným způsobem podílejí na zvyšování odborné úrovně reklamy v České republice.

Soutěž je otevřena různým formám reklamního sdělení. Její prestiž zvyšují rovněž profesionálové z různých uměleckých, mediálních a reklamních oborů, kteří zasedají v porotě a lze do ní přihlásit veškeré původní reklamní produkty.

Soutěž se úspěšně obrací k těm, kteří možná svými reklamními rozpočty nesahají příliš vysoko, ale pro nápad, vtíp i řemeslné zpracování ano. O udělení cen a nominací rozhoduje nezávislá porota, složená ze zástupců médií, uměleckých profesí a VIP osobností.

V letech 1997-2003 byla Zlatá Pecka součástí veletrhu MEDIA, později konference Forum Media. V roce 2004 se uskutečnil jubilejní 10. ročník Zlatá Pecka Phillips a partnerem soutěže se nově stala česká marketingová společnost pořádající konferenci Marketing Trend.

V této soutěži bylo během několika let i několik oceněných kalendářů. [13]

Obr. 41. Oceněné kalendáře v soutěži Zlatá Pecka (zleva kalendář „Chlumařské keramické závody“, rok 2000; kalendář NOTIA 2001 pro spol. Notia Audit, spol.s.r.o., rok 2001 a Dvouletý kalendář „LIGMET 2004-2005“ pro LIGMET, a.s. rok 2004)

3.2.4 Nejlepší kalendář roku – Reklama, Polygraf 2006

V letošním roce se konal již tradiční (koncem února nebo začátkem března), největší veletrh reklamy v ČR s názvem Reklama, Polygraf. Reklama – veletrh reklamních služeb a marketingových médií a Polygraf – veletrh polygrafie, papíru, obalů a balicí techniky. Na tomto veletrhu se každoročně koná několik soutěží mezi nimiž se vyhlašuje i cena za nejlepší kalendáře roku.

Letos se konal již šestý ročník této soutěže. Stalo se tak 30.března 2006 v prostorách Lapidária na pražském Výstavišti v rámci výstavy Reklama, Polygraf. Verdikt poroty si přišli vyslechnout v hojném počtu realizátoři přihlášených prací, odborníci z oborů polygrafie, typografie, design, fotografie a v neposlední řadě zástupci médií.

Počet letošních příspěvků se vyšplhal na číslo 94. Přihlášené práce se vyznačovaly velmi vysokou úrovní. Porota ve dvou kolech ohodnotila 94 přihlášených prací. Vítězové v jednotlivých kategoriích si odnesli celkem 22 cen, mezi které patřily cena Grand Prix a jedna zvláštní cena poroty. Do čela poroty letošního ročníku zasedl Alan Záruba – přední odborník v oborech typografie a grafika.

Do soutěže se mohou přihlásit tuzemské i zahraniční firmy, které vydávají, tisknou nebo zadávají výrobu nástěnných kalendářů. Soutěž je rozdělena do šesti kategorií.

Obrazové, propagační, typografické, fotografické, komerční a kategorie ostatní.

Jednoznačně nejsilnější kategorií byla v letošním roce kategorie kalendářů propagačních s počtem prací 33. Další kategorie byly zastoupeny následovně. Obrazové (16 kalendářů), typografické (3 kalendáře), fotografické (27 kalendářů), komerční (5 kalendářů) a ostatní (10 kalendářů). Na ukázkou přidávám dva kalendáře, umístěné na této soutěži.

Prvním z nich je obrazový kalendář České Švýcarsko 2006 – krajina plná tajemství, který vydala obecně prospěšná společnost České Švýcarsko. Tento kalendář získal druhé místo v soutěži. Jedná se o nástěnný kalendář s působivými fotografiemi Václava Sojky a Zdeňka Patzeltla. Tento kalendář byl k dostání ve všech infocentrech Národního parku – ve Hřensku, Jetřichovicích, na Saule a v Krásné Lípě. Jedná se v pořadí již o třetí obrazový

kalendář s fotografiemi přírody Národního parku, který České Švýcarsko o.p.s. vydalo, letos v rámci projektu Propagační a informační kampaň, na který společnost získala grant ze Strukturálních fondů EU – Společného regionálního operačního programu.

Obr. 42. Kalendář České Švýcarsko oceněný 2.místem na soutěži o nejlepší kalendář a oceněný kalendář firmy Ospap.

Druhým kalendářem, který bych chtěla zmínit, je nástěnný kalendář firmy Ospap. Získal rovněž druhé místo v soutěži Kalendář roku, a to v kategorii propagačních kalendářů. Jde o již tradiční ocenění, získané po několika zvláštních cenách a cenách za typografické zpracování, které obdržely kalendáře Ospapu v minulých letech. Kalendář byl vytištěn na nejprodávanějším bezdřevém natíraném papíře v Evropě Hello. [14]

3.2.5 Osobní setkání

Prožila jsem velmi zajímavé setkání s paní ing. Janou Burjankovou v Praze. Poskytla mi velice zajímavé informace a materiály a odkryla mi část historie, týkající se českého kalendáře. Poskytla mi 16 autorských výtisků kalendářů z let 70. a 80. Tyto kalendáře opatřili náměty, grafikou i fotografiemi její otec a bratr, přičemž bratr Vladivoj Burjanek tvořil fotografie a otec Josef Burjanek je skvěle doplňoval graficky. I když byl otec na poli grafického autodidaktem, měl velmi dobré grafické cítění a jeho mnohé práce by se ani v dnešní době neztratily. Tyto kalendáře byly zprvu tištěny v Praze, posléze i ve Vídni.

Burjankovým se tehdy podařilo prorazit s názorem, že například společnost vyvážející potrubí nemusí mít 12 kalendářních listů s fotografiemi či obrázky potrubí v různých

úhlech, ale že postačí malá, skromně umístěná značka (logo) někde v rohu kalendáře. Tak vznikly kalendáře s cyklem velmi kvalitních fotografií nejprve monotematickým z hlediska objektů (Hortus Pragenses – 1965, Pontes Pragenses – 1966, Turres Pragenses – 1967, Noctes Pragenses – 1971, Sculpturae Artis Magistri – 1974), dále následovaly Historia Semper Viva – 1969, Castrum Pragense – 1969. Praga Aetatis Goticae – 1970, Praga Urbs Aurea – 1970, Praga Aetatis Baroccae – 1971, pokračovalo to s hrady a zámky (Hluboká, Pernštejn, Kuks) a poslední cyklus byl věnován dílu českých malířů (Navrátil, Slaviček, Rabas a Mucha). K celkovému dojmu a působení těchto kalendářů kromě kvalitních fotografií a prezentaci kultury naší země přispěly i latinské názvy témat a celé to nejspíš znamenalo nenápadný, ale významný počín na poli užité grafiky té doby. Paní Burjanková mi poskytla téměř všechny zmiňované kalendáře a tak si dovoluji alespoň některé z nich zde zobrazit.

Obr. 43. Přední strany kalendářů. Pontes Pragenses a Turres Pragenses

Obr. 44. Kalendáře s fotografiemi noční Prahy. Kalendář, orientovaný na šířku, Pontes Pragenses – 1966 a kalendář, na výšku, Noctes Pragenses – 1971

Obr. 45. Zleva: obálka kalendáře Pernštejn – 1980, dále titulní stránka ze stejného kalendáře a vpravo: stránka z kalendáře Kuks pro rok 1979

Obr. 46. Zleva: Ukázky z kalendářů Hortus Pragenses – 1965, Castrum Pragense – 1969 a Praga Aetatis Goticae – 1970

3.2.6 Kuriozity ze světa kalendářů

Při pátrání a bádání při tvorbě mé bakalářské práce jsem narazila na několik velice zajímavých kalendářů. Zajímavé ať už svou podle mne nepraktičností, či jen velmi zvláštním či netradičním zjevem. Ráda bych se s Vámi o ně zde k závěru mé práce také podělila.

Obr. 47. Ukázky netradičních kalendářů.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 AUTORSKÉ KALENDÁŘE

V praktické části bakalářské práce jsem vytvořila několik autorských kalendářů. Každý z nich je zaměřen na jiné téma.

Vytvořila jsem dva kalendáře s docela netradičním formátem, a to ve tvaru kruhu. Pro tento účel jsem si nechala vyrobit speciální kovovou formu podle které jsem ručně vyřezávala papíry na půlkruhy, z kterých jsem za pomoci klasické spirálové kalendářní vazby docílila kalendáře ve tvaru kruhu. Mým cílem bylo vyzkoušet netradiční formát a poradit si s jeho celkovou kompozicí a prozkoumat jeho možnosti. Graficky jsem tyto dva kalendáře pojala zcela volně s použitím mne blízkého grafického stylu.

Další z kalendářů jsem vytvořila ve spolupráci s Tonem Karpitou, studentem fotografie. Jeho módní fotografie jsem se snažila vhodně doplnit typografií a decentním grafickým zásahem. Mou snahou bylo vytvořit celoroční kalendář, který má sice podobný námět jako mnoho kalendářů z řad komerčních, ale snažila jsem se jej trochu posunout a vytvořit tak kalendář líbivý, takový, který by člověk snesl na očích po celý rok, především však ne lacině vyhlížející. Vznikl tak triptych kalendářů podlouhlého rozměru.

A konečně poslední z mých výtvorů: popsala bych tento kalendář jako kalendář-objekt. Snaha o vytvoření variabilního kalendáře s možností aktivní spolupráce a dotváření diváka za použití průřezů, výřezů a průhledů.

U všech kalendářů jsem pečlivě vybírala druh použitého papíru, který plní velmi důležitou funkci u konečného efektu. Výroba těchto kalendářů byla celkem nákladná po finanční stránce, avšak je třeba uvědomit si mé zadání i záměr práce, že se jedná o kalendáře autorské, nikoliv však kalendáře pro komerční použití, kde by tento fakt mohl již být překážkou.

ZÁVĚR

Mnou zvolené téma má velmi široké rozpětí. Obsahuje velké množství informací, a to především v oblasti dějin, tedy vývoje kalendáře. Jistě sem zdaleka nevyčerpala celou obsáhnost tématu, ale snažila jsem se zmínit nejdůležitější fakta z oblasti historie a kalendářní tvorby vůbec.

V mnoha částech bych se mohla rozepsat o dané problematice mnohem více, avšak nedovolil mi to doporučený počet stran pro bakalářskou práci. Historie kalendáře je velmi zajímavá a proto vřele doporučuji obrátit se pro hlubší studium na odbornou literaturu i webové stránky, které jsem uvedla v seznamu literatury.

Při procházení zdrojů jsem se setkala jak s tuzemskou tak se zahraniční tvorbou kalendářů. Snažila jsem se vyhledat a zveřejnit nejzajímavější kusy kalendářů a můžu s dobrým pocitem prohlásit, že kalendářní tvorba u nás je srovnatelná se zahraniční, ať už se námětů, fotografií, grafického zpracování či použitých materiálů týče a je tedy na velmi dobré úrovni. Natrefila jsem na velmi mnoho zdařilých kalendářů (bohužel zde samozřejmě nemohu uveřejnit všechny), ale samozřejmě lze nalézt i příklady ne příliš povedené, s čímž se ovšem setkáváme na kterémkoli jiném poli grafického designu.

Kalendář jako médium hraje v našem životě důležitou roli a i přesto, že dnešní doba je natolik přetechnizovaná, že máme již kalendáře digitální, tedy vlastně virtuální, trojrozměrný „papírový“ kalendář zcela jistě jen tak rychle nevymře. A to je zatraceně dobře.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] KOŘÍNEK, Jiří. České kalendáře šesti století.
- [2] PLESKOTOVÁ, Petra. Tajemný rozměr, čas. Nakl. Albatros (1979)
- [3] Příruční slovník naučný, II.díl. Nakl. československé akademie věd, Praha (1964)
- [4] www.ndl.jp/koyomi/e/ (japonské kalendáře)
- [5] www.kalendar.info
- [6] Weinfurter, Zbyněk. Kalendáře z pohledu grafika. Typografie, 1981
- [7] KRÁL, Jindřich. Moderní knihařství. Sursum, Brno, 1999
- [8] www.pirellical.com (kalendáře Pirelli)
- [9] The Pirelli Calendars Complete
Italo Zannier, Guido Vergani (Thames and Hudson Ltd, London, 1997)
- [10] www.zapa.cz (webové stránky společnosti Zapa)
- [11] www.absolutads.com/new/novinky.php
- [12] www.asociacefotografu.com/ (Jindřich Štreit)
- [13] www.zlatapecka.cz/cz/2002/index.php (Soutěž Zlatá pecka)
- [14] www.reklama-fair.cz/tz_vysledky_kalendar06.htm (kalendář roku 2006, Reklama, polygraf)
- [15] DUNCAN, David Ewing. Kalendář. Cesta k určení přesného roku. Praha (2000) Nakladatelství a vydavatelství Volvox Globator.
- [16] KLÍMA, Vladimír. Kalendář mění tvář. Nakladatelství Votobia (1998)
- [17] VERDET, Jean-Pierre. Nebe, řád a chaos. Nakladatelství Slovart (1997)
- [18] URBAN, Zdeněk. Století českého kalendáře. Nakl. Svoboda (1987)
- [19] www.braillecom.co.jp (japonské kalendáře)
- [20] www.wwg.cz/maincz_pa.php
- [21] DRÖSSLER, Rudolf. Když hvězdy byly ještě bohy. (Panorama, 1980)

[22] KOTULOVÁ, Eva. Kalendář aneb kniha o věčnosti a času. (Nakl. Svoboda, 1978)

[23] KRÍŽEK, Marek. Časopis Geografické rozhledy 4/05-06

[24] TOMSA, Jan. Počítání času. Základy teorie kalendáře (Nakl. KLP, Praha, 1995)

[25] TOULSON, Shirley. Keltský rok. Oslavy, rituály a náboženství starých keltů. (Nakl. Pragma, 1998); ISBN 80 – 7205 – 631 X.

DOPORUČENÉ WEBOVÉ STRÁNKY

www.ndl.jp/koyomi/e/ (japonské kalendáře)

www.pirellical.com (kalendáře pirelli)

www.absolut.com (oficiální webové stránky Absolut vodky)

SEZNAM OBRÁZKŮ

<i>Obr. 1. Nejslavnější z kalendářů středověku</i>	<i>10</i>
<i>Obr. 2. Zleva minucí z roku 1485 Vavřince z Rokycan a minucí z roku 1497 tiskaře Korandyho.</i>	<i>11</i>
<i>Obr. 3. Český učenec Tadeáš Hájek z Hájku a ukázka z jeho kalendáře. Tisk Jiří Melantrich z Aventina.</i>	<i>12</i>
<i>Obr. 4. Československé kalendáře z let 1925 a 1928.</i>	<i>13</i>
<i>Obr. 5. Československé kalendáře z let 1942 a 1946.</i>	<i>13</i>
<i>Obr. 6. Grafický stálý kalendář z počátku 20.století.</i>	<i>14</i>
<i>Obr. 7. Vyřezávaná orlí kost. Lunární kalendář. Le Placard, 11 000 let př.n.l.</i>	<i>14</i>
<i>Obr. 8. Fotografie Stonehenge</i>	<i>16</i>
<i>Obr. 9. Vlevo: výklenková pyramida v El Tajínu, na obrázku vpavo: pyramida El Castillo v Chichén Itzá..</i>	<i>17</i>
<i>Obr. 10. Měsíční fáze zaznamenané klínovým písmem na zlomcích babylónských hliněných destiček.....</i>	<i>17</i>
<i>Obr. 11. Ukázky čínského zvěrokruhu</i>	<i>18</i>
<i>Obr. 12. Ukázky z japonského kalendáře na rok 1902</i>	<i>19</i>
<i>Obr. 13. Ukázky japonských kalendářů.....</i>	<i>19</i>
<i>Obr. 14. Vlevo: Římský kalendář, který zobrazuje počet dnů v měsíci, dny v týdnu a znaky zvěrokruhu. Vpravo: fragmenty z římského kalendáře.....</i>	<i>20</i>
<i>Obr. 15. Římská mince vydaná na počest autora první historické kalendářní reformy Gaia Julia Caesara..</i>	<i>21</i>
<i>Obr. 16. Zavedení Řehořského kalendáře na obraze středověkého mistra.</i>	<i>22</i>
<i>Obr. 17. Papež Řehoř XIII., který roku 1582 uskutečnil druhou reformu kalendáře a vpravo Christopher Clavius (1537-1612), reformátor kalendáře, který obhajoval papežskou reformu před veřejností.</i>	<i>22</i>
<i>Obr. 18. Kalendář na rok II, Muzeum Carnavalet, Paříž. Vpravo: ilustrace z republikánského kalendáře..</i>	<i>23</i>
<i>Obr. 19. Litografie z kalendáře z roku 1916 a kalendář s ilustrací od Maxe Švabinského.....</i>	<i>26</i>
<i>Obr. 20. Uprostřed typická kroužková vazba stolního kalendáře, po stranách pak originálním způsobem řešené stolní kalendáře s pomocí dřeva a plastu.</i>	<i>28</i>
<i>Obr. 21. Spirálovací stroj Bomco ASW na obrázku a fotografie jiného spirálovacího stroje.....</i>	<i>29</i>
<i>Obr. 22. Typická ukázka nástěnného kalendáře s kroužkovou vazbou.....</i>	<i>30</i>
<i>Obr. 23. Ukázky kapesních kalendářů. Vlevo: jednoduchém klasické, běžně prodejné diáře, uprostřed: exkluzivní diář firmy Comparex, vpravo: exkluzivní diář vyrobený ve studiu Qubus design (celý diář, vespod detail z diáře).....</i>	<i>31</i>
<i>Obr. 24. Netradiční kalendář s použitím kroužkové vazby</i>	<i>32</i>
<i>Obr. 25. Příklady diářů se spirálovou vazbou. Vlevo komerční kalendář pro společnost AVON cosmetic, vpravo autorské diáře Barbory Klimešové.</i>	<i>33</i>
<i>Obr. 26. Ukázka využití kožené galanterie při výrobě dnešních plánovacích diářů. Kožený diář vpravo má vevnitř kroužkovou vazbu.</i>	<i>34</i>
<i>Obr. 27. Fotografie z Pirelli kalendářů, 60.léta (zleva 1964, 1966 a 1968 a 1969).....</i>	<i>37</i>
<i>Obr. 28. Fotografie z Pirelli kalendářů, 70.léta (zleva 1972, 1973, 1974).....</i>	<i>38</i>
<i>Obr. 29. Fotografie z kalendáře Pirelli 80. A 90.léta (zleva: 1988, 1990, 1992, 1995, 1997, 1999).....</i>	<i>39</i>
<i>Obr. 30. Fotografie z kalendáře Pirelli (zleva roky 2000, 2002, 2003)</i>	<i>40</i>
<i>Obr. 31. Fotografie z kalendářů Pirelli (zleva roky 2004, 2005, 2006).....</i>	<i>41</i>

<i>Obr. 32. Ukázka kalendáře společnosti ZAPA betonárka.</i>	42
<i>Obr. 33. Stránky z kalendáře Absolut travelling z roku 1998.</i>	43
<i>Obr. 34. Fotografie z kalendáře Absolut Metamorphosis (zleva červenec - Richard Nicoll, Austrálie; listopad – Sophia Kokosalaki, Řecko; prosinec – Markus Lupfer, Německo.)</i>	43
<i>Obr. 35. Pohled do výstavní místnosti na výstavu kalendáře pro Jindru Štreita, Dům Umění GVUO, Ostrava, 2006</i>	44
<i>Obr. 36. Kalendáře upravené výtvarníky (zleva Zdeněk Beran, Milan Knížák, Milena Dopitová)</i>	44
<i>Obr. 37. Seznam autorů, kteří se zúčastnili výstavy „Kalendáře pro Jindru Štreita“. Jedná se o zadní stranu pozvánky k této výstavě.</i>	45
<i>Obr. 38. Kalendář pro Jindru Štreita (upravil Jan Švankmajer)</i>	45
<i>Obr. 39. Kalendáře upravené výtvarníky. (zleva Eduard Ovčáček, Stanislav Fuka, Věra Janoušková)</i>	46
<i>Obr. 40. Pozvánka k výstavě kalendářů ve Frýdku-Místku pro rok 1980.</i>	46
<i>Obr. 41. Oceněné kalendáře v soutěži Zlatá Pecka (zleva kalendář „Chlumařské keramické závody“, rok 2000; kalendář NOTIA 2001 pro spol. Notia Audit, spol.s.r.o., rok 2001 a Dvouletý kalendář „LIGMET 2004-2005“ pro LIGMET, a.s. rok 2004)</i>	48
<i>Obr. 42. Kalendář České Švýcarsko oceněný 2.místem na soutěži o nejlepší kalendář a oceněný kalendář firmy Ospap.</i>	49
<i>Obr. 43. Přední strany kalendářů. Pontes Pragenses a Turres Pragenses</i>	50
<i>Obr. 44. Kalendáře s fotografiemi noční Prahy. Kalendář, orientovaný na šířku, Pontes Pragenses – 1966 a kalendář, na výšku, Noctes Pragenses – 1971</i>	50
<i>Obr. 45. Zleva: obálka kalendáře Pernštejn – 1980, dále titulní stránka ze stejného kalendáře a vpravo: stránka z kalendáře Kuks pro rok 1979</i>	51
<i>Obr. 46. Zleva: Ukázky z kalendářů Hortes Pragenses – 1965, Castrum Pragense – 1969 a Praga Aetatis Goticae – 1970.</i>	51
<i>Obr. 47. Ukázky netradičních kalendářů.</i>	52